

tiensstiens

DE ANDERE K(R)ANT VAN GENT – NR 21 – LENTE 2010

V.l. Pascal Debruyne, Sint-Kristoffelstraat 24, 9000 Gent
Verschijnt driemaandelijks,
Afgiftekantoor gent x, p508444, p.b. BC 10433

MET ONDER MEER:

Groot onderhoud:

Sami Zemni

Oerbie en Orbie:

Leven in Seoul

Dossier:

**De bouwwoede van
de universiteit**

De stad herdacht:

**Een Zuid-Afrikaan
in Ledeberg**

Ons Vlaanderen:

**Arm Noorden meets
Arm Zuiden**

Waar gebeurt:

**Waar waren de
Gentenaars in 1302**

Gangmakers:

SIVI - 't Vindcentje

Inhoud # 20

<u>Edito:</u>	p.3
Signalen uit de 19de eeuwse gordel	
<u>Groot onderhoud:</u>	p.4
Sami Zemni	
<u>Column:</u>	p.7
Slangen rond de stad	
<u>Gangmakers:</u>	p.8
SIVI -'t Vindcentje	
<u>F@ictie:</u>	p.10

<u>Dossier:</u>	p.10
De bouwwoede van de Gentse universiteit	
<u>Oerbie en Orbie:</u>	p.13
Seoul life	
<u>Sluitertijd:</u>	p.14
De gaten van Gent	
<u>Gangmakers:</u>	p.16
FEL: Feministisch & Links	
<u>De stad herdacht:</u>	p.18
Ismail Farouk	

<u>Strip:</u>	p.21
Op Café Met Roger	
<u>Kunstzaken:</u>	p. 22
De 'Nieuwe Rococo'	
<u>Ons Vlaanderen:</u>	p. 24
Arm Zuiden meets arm Noorden	
<u>Waar gebeurd:</u>	p.26
Waar waren de Gentenaars in 1302?	

HACKING PUBLIC SPACE 03.04 13.06
MET ROBERTA GIGANTE, MESSIEURS DELMOTTE, IVAN MOUDOV, JULIUS VON BISMARCK, PIERRE-LAURENT CASSIÈRE ...
TENTOONSTELLING IN S.M.A.K. & INTERVENTIES IN DE STAD
WWW.VOORUIT.BE - WWW.SMAK.BE

HACKING PUBLIC SPACE 03.04 13.06
MET ROBERTA GIGANTE, MESSIEURS DELMOTTE, IVAN MOUDOV, JULIUS VON BISMARCK, PIERRE-LAURENT CASSIÈRE ...
TENTOONSTELLING IN S.M.A.K. & INTERVENTIES IN DE STAD
WWW.VOORUIT.BE - WWW.SMAK.BE

HACKING PUBLIC SPACE 03.04 13.06
MET ROBERTA GIGANTE, MESSIEURS DELMOTTE, IVAN MOUDOV, JULIUS VON BISMARCK, PIERRE-LAURENT CASSIÈRE ...
TENTOONSTELLING IN S.M.A.K. & INTERVENTIES IN DE STAD
WWW.VOORUIT.BE - WWW.SMAK.BE

FOTO: HANS DEKEYSER

DeMorgen **Knack**

INFO: WWW.VOORUIT.BE - WWW.SMAK.BE

Edito

SIGNALEN UIT DE 19DE EEUWSE GORDEL

Schrijnende beelden van armtierige leefomstandigheden, drugsgebruik en bodemloze ellende. De fototentoonstelling Lijn 3 van ex-straathoekwerker Jan Beke drukt ons met de neus op de feiten. De beelden en verhalen komen uit de Brugse Poort, maar hadden gelijk waar in de Gentse 19de eeuwse gordel kunnen worden gemaakt. De stadsvernieuwing die van wijk naar wijk trekt brengt een dynamiek op gang, maar reikt niet tot aan de onderkant van de maatschappij. Het debat dat onmiddellijk na de opening van de tentoonstelling losbrak liep al vlug vast in polarisering. Doet de focus op de onderkant van de maatschappij geen onrecht aan de veelzijdigheid van het sociale en culturele leven in de 19de eeuwse gordel? Wordt hier niet alles op één hoopje gegooid: de jonge drugsverslaafde; de wat zonderlinge en geïsoleerde grijsaard; de nieuwe, allochtone arbeidersklasse en zelfs de leefomstandigheden van Oost-Europese groepen waaronder de Roma? En waarom blijven de bredere maatschappelijke processen van een dualiserende arbeidsmarkt, stedelijke transformatie op twee sporen, wereldwijde migratie, de economische ‘rat race’, interculturele spanningen, enzovoort buiten beeld?

Maar voorbij de kritische kanttekeningen over wat wel en niet en hoe getoond wordt, de afkeer van de misplaatste sensatiejournalistiek van Terzake en konsoorten en de (terechte) verontwaardiging over het gebrek aan doorleefd engagement en authentiek gesprek van de sterfotografen met de wijk en wijkactoren tijdens het schieten van hun beelden, blijft het signaal wel overeind. Het is een noodkreet over de uitzichtloosheid van de ellende aan de onderkant van de stedelijke maatschappij, over de vierkant draaiende wereld zoals

die zich toont op het niveau van de wijk, en vooral over het dweilen met de kraan open waartoe het straathoekwerk in zijn essentie verwordt in dergelijke omstandigheden. De tentoonstelling gaat ook over de ontoereikendheid van de sociale stadsvernieuwing, ondanks alle goede intenties, projecten en de eerlijke inzet van velen. De vraag is wie dit signaal nu oppikt? Hoe kunnen de noden waarmee straathoekwerkers, buurt- en andere praktijkwerkers dagelijks geconfronteerd worden, opgenomen worden door de vele middenveldorganisaties en beleidswerkers die actief zijn in de wijk? Welke plaats krijgt de onderkant van de maatschappij in de stadsvernieuwing, naast de legitieme bekommernis over het behouden en aantrekken van de middenklasse? En welke rol wil straathoekwerk zelf spelen in het behartigen van de belangen van hun ‘gasten’ en het signaleren van hun noden? Welke oplossingen zien zij zelf?

Als de tentoonstelling nog maar leidt tot een begin van een antwoord op die vragen is het zinvol geweest. Niet alleen voor de Brugse Poort, maar ook voor de rest van de Gentse 19de eeuwse gordel en voor alle andere Westerse steden die met net dezelfde problematiek worstelen.

De redactie

Tiens tiens ziet u graag komen.

TIENSTIENS KOMT ELKE EERSTE WOENSDAG
VAN DE MAAND GEZELLIG SAMEN.
PLAATS: VZW TRAFIEK, HASPELSTRAAT 37,
(PIERKEKESPAK, BRUGSE POORT)
AANVANG OM 20U
GEÏNTERESSEERDEN ZIJN
VAN HARTE WELKOM.

Colofon

RADAR IS EEN OPEN SAMENWERKINGSVERBAND TUSSEN EEN AANTAL INDIVIDUËN EN ORGANISATIES. ZE BRENGEN VIER KEER PER JAAR DE STADSKRANT TIENSTIENS UIT, GEKOPPELD AAN EEN INTERACTIEVE WEBSITE (WWW.TIENSTIENS.ORG).

REDACTIE

MARLIES CASIER, WOUTER BRAUNS, KOEN DE STOOP, STIJN OOSTERLYNCK, AN VAN RAEMDONCK, SIGGI VERTOMMEN, SEBASTIEN CONARD, PASCAL DEBRUYNE, JUAN BASTOS, AN VERSTRAETE, ANTOON J. VAN DEN BROECKE

BEELDREDACTIE

FREDDY WILLEMS, NATHALIE DECOENE, SEBASTIEN CONARD, RUBEN ACCOU, TOON LAMBRECHTS

HOOFDREDACTIE

KOEN DE STOOP, MATHIAS BIENSTMAN, FREDDY WILLEMS, AN VAN RAEMDONCK, MARLIES CASIER, BERBER VERPOEST

EINDREDACTIE

KOEN DE STOOP, SARAH KEYMEULEN

VORM + ILLUSTRATIE TENZIJ ANDERS VERMELD
AFREUX BEELDFABRIEK

CONTACT

STADSKRANT TIENSTIENS
SINT-KRISTOFFELSTRAAT 24
9000 GENT
REDACTIE@TIENSTIENS.ORG
0477/982625

ADVERTENTIES

MAIL NAAR REDACTIE@TIENSTIENS.ORG

STEUN

RADAR WORDT GESTEUND DOOR VICTORIA DELUXE EN VOORUIT. MAAR OOK UW INBRENG IS NODIG! U KUNT EEN VRIJE BIJDRAGE STORTEN OP REKENINGNUMMER 523-0460379-92 BIJ DE ETHISCHE BANK TRIODOS. BIJ GIFTEN VANAF 25 € (STEUNABONNEMENT) ONTVANGT U TIENSTIENS EEN JAAR LANG IN DE BUS.

MET DANK AAN DE SPAARDERS VAN TRIODOS-BANK TRIODOS BANK

Triodos @Bank

‘De Truc Met De Moslim’

SAMI ZEMNI OVER HET ISLAMDEBAT

Wie de laatste de tijd de actualiteit een beetje volgt zou op den duur gaan geloven dat het belangrijkste probleem waar onze samenleving mee kampt de aanwezigheid van Moslims is. Een indruk die vooral niet tegengesproken wordt door het steeds verder uitdijende leger amateur-islamologen. ‘De truc met de Moslim’ noemt Sami Zemni - politicoloog aan de Gentse universiteit - dat in zijn laatste boek: het voortdurende gepraat over Moslims en de Islam is een manier om over andere dingen te zwijgen.

Sami Zemni: “Mijn boek gaat niet zozeer over de islam zelf, maar vooral over hoe het debat wordt gevoerd - verkeerd, denk ik - en fundamenteeler zelfs de vraag stelt: moeten we dat debat wel voeren? Ik ben van mening dat voor maatschappelijke problemen ook maatschappelijke oplossingen moeten gezocht worden; dat je die niet moet terugbrengen naar culturele problemen of problemen met de Islam, zoals men nu wél doet.”

En hoe komt het dat dat zo goed aanslaat?
“Het hele discours over identiteit; dát is wat aanslaat. En in Vlaanderen slaat dat altijd dubbel zo goed aan omdat wij hier die heel lange traditie kennen van het

Vlaams nationalisme. In zowel haar extreem rechtse vorm als in haar democratische vorm is die zoektocht naar wat Vlaanderen is en hoe we dat dan gaan invullen altijd een heel belangrijk element geweest. In tijden van crisis zullen dergelijke debatten altijd sneller aanleiding geven tot vragen wat er ‘niet-Vlaams’ is. Momenteel is dat vooral ‘de moslim’. En ‘de Islam’. En die fungeren als boksbal om zich tegen af te zetten. Veel islamitische extremisten doen trouwens juist hetzelfde. Ze schrijven zichzelf een identiteit toe om die vervolgens af te zetten tegenover een karikatuur van het westen. Of je nu naar Latijns-Amerika, Azië of Afrika gaat, je zal daar precies dezelfde mechanismen zien. De aanval op de welvaartstaat door het neoliberalisme heeft de oude solidariteitsmechanismen uitgehold. En dat net op het moment dat de economie ging gaan globaliseren en de grenzen vervagen. Zo zijn mensen bijna verplicht op zoek te gaan naar nieuwe grenzen, niet altijd om zich af of op te sluiten maar om nieuwe vormen van solidariteit, verwantschap en cohesie te vinden om weerwerk te kunnen bieden tegen de nieuwe, harde werkelijkheid. Omdat de werking van de markt natuurlijk niet leidt tot meer vreugde en rijkdom voor iedereen, maar juist tot een verhoogde en veralgemeende competitie. En wanneer de staat haar rol van behoeder van samenhang en solidariteit opgeeft moeten mensen wel op zoek naar andere uitwegen. En duiken begrippen zoals ‘community’ op. Vervolgens komt de vraag hoe je die ‘gemeenschap’ het makkelijkst invult. In sommige landen zal de etnische factor overheersen en in andere de identificatie met een huidskleur of met een religie of een mix van de drie. Dat is wat we nu in Europa ook zien gebeuren. Men creëert stilaan een ‘Europese identiteit’ en dan moet men op zoek

gaan naar een buitenstaander die niet tot die Europese identiteit behoort en als boeman kan fungeren. En dat is momenteel vooral de islam.”

Die dan geconstrueerd wordt als het negatief van dat zelfbeeld?
“Inderdaad. De maatstaf we gebruiken is onze maatstaf en die wordt enkel gemaakt op basis van verschilpunten; van wat wij goedvinden aan onszelf. En de ander voldoet nooit aan de normen die men voor zich zelf stelt. En dat is zeer dubbelzinnig. Het voorbeeld dat ik altijd geef is de discussie over de mogelijke toetreding van Turkije tot de EU. Eén van de redenen die men dan altijd aanhaalt is dat de Islam geen scheiding van kerk en staat kent. Maar het grappige nu is dat Turkije een veel strengere scheiding van kerk en staat heeft dan verschillende Europese landen.”

U noemt dat identiteitspolitiek...
“Ja. Ik denk dat in deze tijd mensen zodanig op zoek zijn naar wie of wat ze zijn, dat men die identiteitspolitiek eigenlijk niet meer kan wegdenken.

"Praten over identiteiten lijkt mij contraproductief op het niveau van de instituties, net omdat we een seculiere ordening nodig hebben om ervoor te zorgen dat mensen zo vrij mogelijk hun identiteit kunnen beleven"

En die identiteitspolitiek kan ook emancipatorische idealen hebben. Hadden de holebi's zich bijvoorbeeld niet georganiseerd rond net dat thema door er een identiteitskwestie van te maken, dan zouden ze hun rechten misschien nog altijd niet afgedwongen hebben. Ik zie daar dus wel een potentieel voor een maatschappelijke strijd die tegen de logica van de vermarkting ingaat maar ik zie daar ook onmiddellijk de limieten van. Want praten over identiteiten

kan nuttig zijn op maatschappelijk niveau maar lijkt mij contraproductief op het niveau van de instituties en de afspraken en de grondwet enzovoort, net omdat we een seculiere ordening nodig hebben om ervoor te zorgen dat mensen zo vrij mogelijk hun identiteit kunnen beleven. We moeten er op toezien dat niet één identiteit zodanig haar stempel drukt op het systeem waardoor de anderen in de verdrukking komen.”

En dat is wat er nu wel gebeurt?

“Ja. Want als we het nu hebben over bijvoorbeeld de scheiding tussen kerk en staat, niet tegenstaande dat dat een ongelooflijk vaag iets is dat bovendien van land tot land in Europa verschilt, wordt dat nu toch overal voorgesteld als een onderdeel van ‘onze identiteit’. Dat is echter geen onderdeel van ‘onze identiteit’ maar de uitkomst van een maatschappelijke strijd tussen de kerk en de staat en verschillende belangengroepen. Hetzelfde geldt bijvoorbeeld voor de welvaartstaat; die is het resultaat van de georganiseerde strijd van de arbeidersbeweging voor meer zeggenschap, niet alleen voor politieke hefbomen zoals bijv het enkelvoudig stemrecht maar ook via syndicale actie om meer macht te verkrijgen. Dat is niet onze ‘identiteit’.

"Het gaat erom dat in het publiek debat de waarheid eigenlijk niet zo belangrijk is. Het gaat erom een goed verhaal te verkopen"

Identiteit gaat er van uit dat dat bij wijze van spreken in onze genen geprogrammeerd zit. Ook al zegt men er tegenwoordig bij dat identiteiten multipel zijn, men gaat er toch van uit dat dit behoort tot onze ‘essentie’. Nee: dat is een historisch gegroeid en afgedwongen iets. En dat is om de democratie levend te houden veel belangrijker: weten dat we daarvoor hebben moeten strijden, dat we het daarom moeten koesteren en eventueel bereid moeten zijn om gezien de veranderde omstandigheden andere invullingen te zoeken of om nieuwe strijdperken te vinden.”

Opvallend is dat de laatste jaren links daarin begint mee te gaan.

“Een deel van links is, indien niet antireligieus, dan toch antiklerikaal en die zeggen :‘jamaar, we gaan toch niet geven aan de imam wat we afgenomen hebben van de pastoor?’. En ik begrijp ook zeer goed vanwaar dat komt. Dat is één van de verklaringen waarom links daar in meegaat: dat ze het legitiem vinden religie te bekritisieren. Ik beaam dat ook: religiekritiek is legitiem. Meer zelfs: veel van de kritiek op de Islam - de opbouwende kritiek dan - is soms terecht of minstens de discussie waard. Maar het feit dat het debat binnen een bepaalde constellatie

gevoerd wordt maakt wel duidelijk dat er andere intenties achter zitten dan de wil om een debat over de Islam te voeren. Ik herhaal, het is niet omdat een bepaald discours in een bepaald machtsperspectief wordt gemaakt dat de ideeën die daarin geuit worden daarom per definitie niet geldig zouden zijn. Maar toch vind ik dat ze zich er te weinig rekenschap van geven dat het debat zoals het nu gevoerd wordt bepaalde belangen dient. En zo stappen ze dikwijls met de ogen open mee in het discours van extreem rechts.”

“Het blijft een uitdaging voor links hoe het zich moet verhouden ten opzichte van de Islam en bewegingen die zich op de één of andere manier identificeren met die Islam. Een eerste vraag is: zitten we nu momenteel in dezelfde situatie ten aanzien van de Islam zoals links ten aanzien van de Kerk en de macht van de kerk in de negentiende en de eerste helft van de twintigste eeuw? Die vergelijking gaat niet helemaal op, er zijn ook fundamentele verschillen..De Moslims zijn een minderheid waarvan een groot deel ook nog eens behoort tot de onderkant van de maatschappij. De Kerk daarentegen behoorde tot de machtigen binnen de maatschappij. Het gaat vandaag bovendien meer over een identiteitskwestie dan over een religieuze kwestie. Want de echt religieuze Moslims

die de Islam als het alfa en omega van hun leven beschouwen leven in een wereld die zodanig anders is, daar moet links niet mee in zee gaan. Het gaat mij vooral over die mensen die het identitaire aspect benadrukken. En daar is nog veel werk voor de boeg. Wat betekent dat nu juist? Hoever gaat dat en noem maar op. Daarom moet je de discussie aangaan, kijk waar en op welke punten je kan samenwerken en tot waar je kan gaan. M.a.w. je moet jezelf niet verloochenen maar kijken waar de grenzen liggen. Een voorbeeld dat ik altijd geef is BOEH; 'baas over eigen hoofd' waar moslimmeisjes samen met vrouwen uit de meer klassieke feminis-

tische beweging samen rond de tafel gaan zitten om uit te zoeken hoe we hier in Vlaanderen een vergelijk kunnen vinden. Hoe kunnen we die hoofddoek begrijpen, of niet begrijpen? Waar liggen de grenzen van de vrijheid? Is de hoofddoek een symbool van onderdrukking of eerder van emancipatie? Is het dragen van de hoofddoek een religieuze praktijk of een toegeven aan sociale controle? Al die zaken worden daar bediscussieerd en zo hoort het: spreken met in plaats van over Moslims."

Links zit wel in een lastig parket: het wordt beladen met alle zonden Israels en dat terwijl men al dertig jaar een rechts beleid aan het voeren is...

"Ik begin stilaan te begrijpen hoe dat komt. Het gaat erom dat in het publiek debat de waarheid eigenlijk niet zo belangrijk is. Het gaat erom een goed verhaal te verkopen. Dat wil ook zeggen dat je niet alles wat je zegt zomaar verkocht zal krijgen. Stel dat we zouden beginnen met een systematische kritiek op rechts te formuleren zoals die nu constant tegen links gevoerd wordt. Dat zou niet aanslaan momenteel. Er zit altijd iets in de tijdsgeest die ervoor zorgt dat bepaalde zaken eerder zullen aanslaan dan andere. En je hebt altijd politiek-intelligente mensen die onmiddellijk voelen vanwaar de wind waait en daar kunnen op inspelen. En zo kun je krijgen dat links de schuld krijgt van allerlei zaken die het nooit heeft gedaan of bedacht. En links - of wat links zou moeten zijn namelijk de sp.a - heeft twee fundamentele fouten gemaakt: één daar niet op reageren en twee, een praktijk te voeren van centrumpolitiek. Het feit dat Vlaanderen geen socialistische partij meer heeft zoals Jan Blommaert stelt heeft daar natuurlijk veel mee te maken. Dat maakt het gemakkelijk om op links te schieten aangezien

het eigenlijk niet meer bestaat in Vlaanderen. Dat overdrijf ik nu maar toch..."
Zou dat geen bewuste bewuste strategie zijn, zeker bij het Vlaams Belang?
Filip De Winter is tenslotte een bewonderaar van Gramsci...

"Zonder collectieve strijd was er geen individuele vrijheid en waren er geen individuele mensenrechten"

"Ja en dat is zeer duidelijk te zien. Het Vlaams Belang is een ongelooflijk succesverhaal, dat moet je toegeven. In 1972 haalde het één procent van de stemmen en nu zijn ze één van de grote spelers. Dat kun je niet zeggen van bv de PVDA die toen ook één procent van de stemmen haalde en nu nog altijd één procent heeft. Het VB heeft zeker een zeer goeie strategie gevonden om aan politiek te doen. Een vuile manier weliswaar maar je kan niet ontkennen dat het VB samen met de groenen voor die toetraden tot de regering de enige partij was die écht aan politiek deden. Ik bedoel daarmee dat het VB een verhaal had waarin er duidelijke 'vijanden' en 'vrienden' zijn. En dat is aan politiek doen: het conflict -maar dan het democratische, niet gewelddadige conflict - weer centraal stellen. De groenen deden dat ook door het ecologische centraal te stellen, door te zeggen: er moet gekozen worden tussen ecologie en economie en wij gaan voor ecologie. Ondertussen was de rest bezig was met belangenafweging en het zoeken naar de meest efficiënte manier om de middelen te verdelen, eigenlijk met een politiek zonder conflict - een post-politiek zou Žižek zeggen."

Is het niet moeilijk om in een dergelijk klimaat aan politiek te doen?

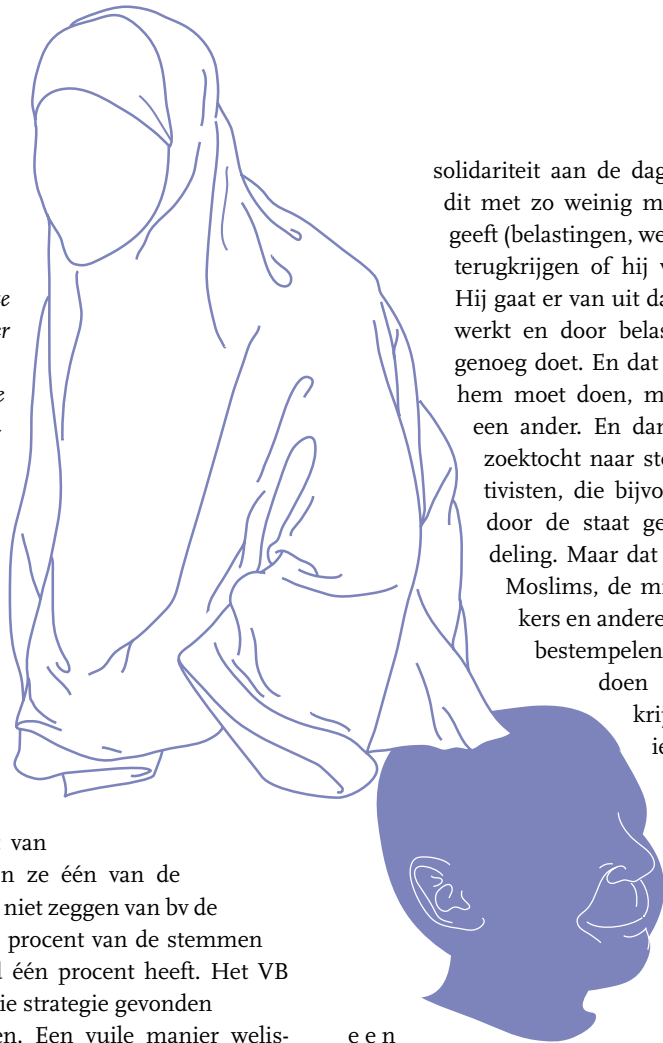
"Momenteel overheerst in Vlaanderen wat de Nederlandse socioloog Dick Pels de 'opkomst van nationaal-individualisme' noemt. Dat is de burger die steeds meer eist van de staat maar dit zonder

solidariteit aan de dag te willen leggen en dit met zo weinig mogelijk staat. Wat hij geeft (belastingen, werk,...) wil hij integraal terugkrijgen of hij voelt zich benadeeld. Hij gaat er van uit dat door het feit dat hij werkt en door belastingen te betalen al genoeg doet. En dat de staat wel iets voor hem moet doen, maar niet te veel voor een ander. En dan zie je ook weer de zoektocht naar stouterikken: de collectivisten, die bijvoorbeeld opteren voor door de staat georganiseerde herverdeling. Maar dat zijn uiteraard ook de Moslims, de migranten, de asielzoekers en anderen die ze als profiteurs bestempelen. Die zonder iets te doen zagezegd vanalles krijgen. Vandaar dat iemand als Dedecker daar continu op hamert: hoeveel kost ons dat eigenlijk die migratie? Of Filip Dewinter die er steeds op hamert dat 'ons volk' benadeeld wordt. Het is kruideniersmen-

e e n
taliteit
r e k e -
van maakt.

zouden er mensen kunnen opstaan met een nieuw, emancipatorisch verhaal dat tegen dat nationaal individualisme ingaat? Het individualisme leidt nergens toe. Het heeft geen maatschappelijk dragend project. Veel liberalen zeggen altijd: 'individualisme is geen egoïsme' en ik geloof hen ook. Ik denk ook dat het individualisme vanuit filosofisch standpunt enkele zeer goede kenmerken heeft waaronder die zoektocht naar vrijheid voor het individu. Alleen: het individu heeft die vrijheid nooit gekregen door alleen te zijn, maar door zich te organiseren en dus door een collectieve strijd te voeren. Zonder die collectieve strijd was er geen individuele vrijheid en waren er geen individuele mensenrechten. Maar dat is men tegenwoordig blijkbaar vergeten."

Roen De Stoop

Column

SLAN- GEN ROND DE STAD

Men graaft een put op 't Sint-Baaf-splein. Wij turen gretig naar verleden structuren, terloops opgegraven en eens ze weer bedolven zijn flanerend we zomers op Gents nieuwe esplanade en paraderen we op de blinkende ramblas. Leve de stadsmarketeers! Een halletje hier, een standje daar, de Fees-ten en de commerce varen straks wel. De Kobra van Termont is een streling voor het oog maar snoert zijn geweldige greep onze Kuip niet verder van zijn wezenlijk bloed: inwoners met goesting maar daarom niet steeds in diezelfde consumpties? Opgetrokken wenkbrauwen natuurlijk bij de nakende tags of de komende daden van verveeld vandalisme. Oplossing: veiligheidsmensen? En natuurlijk ook bongobons.

Birgül stierf op haar zevende als een uitgesmeerd lichaam over het asfalt voor Dampoort. De zoveelste breinloze macho die vervoer verwarde met vervoering, autorijden met autonomie, met vrijheid, met mannelijkheid. Ook de Kasteellaan kan zijn, op haar dodelijk kruispunt, haar lugu-

bere splitsing, een venijnige tweesprong. Op veel plaatsen lijkt de ring rond Gent slechts een gulzige slang die steeds meer levens opeist. Wat die idioten bezielt die vaak meer doen schrikken dan ze brokstukken maken, dat v r a a g ik me dagelijks af.

Is het de lederbekleding binnenin hun smaakloze bakken? Of het strelen over de bolle knop van een opgerichte pook aan een ronkende motor? Ik vermoed dat wat persoonlijke ruimte en het uitzicht op een doorlopende baan zonder schijnbare obstakels al veel kan verklaren. Hedendaags escapisme: alleen kunnen zijn in een vervaarlijk hoop chroom. Plastic zakjes vol vuil liggen naast verkeerd geparkeerde verkeersmonsters. Stiekem gedropt, tussendoor, sluikstorten als sport, uit verveling en uit luiheid. Eerder een smerig cultuurfenomeen. Want wat kost zo'n zak, zo'n gele? Of wat deert wat minder kunststof in de koelkast? Natuurlijk schort het al bij de winkel en het afval dat men daar koopt. En ook vuilbakken mankeren

op straat. Intussen wemelt het hele jaar door een slang van vort in de wijken rond de stadskern.

Op de gordel kraakt het zoet. Van armoe en van kou. Van voze flatgebouwen die dringend neergehaald moeten worden. Terwijl buiten, onder andere, de gestrande Roma's mogen slapen. Lijn 5 naar Van Beveren sukkelt lang genoeg onderweg om zelfs klungelig en in 't zicht van eenieder een paar gram te verkopen. Met glazige ogen krabben de jongens hun eurootjes samen. Zodat het gif straks vlot zijn werk kan doen. Hoewel één onder hen meteen naar Start People moet om hetzelfde als gisteren te horen. Dat er geen werk voor hem is. Maar morgen rijst rond Dok-Zuid en Dok-Noord een reeks nieuwbouwdozen. Op de maquettes zien ze er vooralsnog uit als kleurrijke brokjes snoepgoed. Goed zien eens ze er werkelijk staan... Een nieuw stadsdeel moet het worden -met wat geluk een streep groen- tussen de brug en de banen, tussen het water en de industrie. Maar reeds op de plannen weet de ring zich als een verstikkende slang tussen de blokken te wurmen. Gelukkig komen er voetgangersbruggen! Halleluja.

In een stad die zo lang worstelde met haar middeleeuws labyrint en maar net lijkt verlost door wat minder beluikjes, ziet men graag groene longen en pleinen ontstaan waar gelijk wie kan bijeenkomen en spelen zonder steeds naar de bar of de winkel te gaan. Stiekem hokken bouwen zonder veel inspraak of overleg, omdat het jeukt te ondernemen of aan andermans portefeuille en dat het straks alweer verkiezingen zijn... Gents ergste slang kruipt misschien rond in geaircoode zalen vol zandige hoofden. Oplossing: minder cava en minder champagne? En meer gele fietsen natuurlijk.

Seb C.

Gangmakers

Vzw SIVI - 't Vindcentje WAAR ARMEN HET WOORD NEMEN

't Vindcentje of 'SIVI' zet zich al jaren actief in voor en met mensen in armoede in de Dampoortwijk & Sint-Amandsberg. TiensTiens sprak met Odette Soens, vrijwilligster van het eerste uur en trekkend lid van de vzw over het werk dat SIVI verzet, de gekleurdheid van armoede en het groeiend aantal jongeren in armoede.

De gele cabines

In de jaren 1990 werden de koppen bijeen gestoken in het Sint-Vincentiusgenootschap, al jaren actief op de parochie. Een nieuwe samenstelling van de conferentie en het zoeken hoe mensen in armoede te bereiken was een grote uitdaging voor de nieuwe ploeg. "Begin de jaren negentig stelden we vast dat de Sint-Vincentius Genootschap van het Heilig Hart arme gezinnen moest ondersteunen op de parochie, maar dat er op de 10 000 inwoners slechts een handvol gezinnen bereikt werden. Toen zijn

we gestart met de tweedehandswinkel, in de eerste plaats als een middel om met de mensen in contact te komen", vertelt Odette. Aan de kerk werden de 'gele cabines' geplaatst. Twee containerlokalen deden jarenlang dienst als winkel- en ontmoetingsruimte. "Midden de winkel stond een grote tafel. Daarop werd geplooid, maar ook koffie geserveerd." Odette legt uit dat het aan die lange tafel was dat de sociale dienst van 't Vindcentje op gang kwam. "Sommige mensen kwamen bijna dagelijks langs om even te praten en onder de mensen te zijn en met hen kwamen ook de verhalen. Meer en meer gezinnen kwamen ons opzoeken." Sociale dienstverlening bij het Vindcentje was en is in de eerste plaats het luisteren naar mensen en, waar nodig, mensen informeren en doorverwijzen naar de bestaande diensten in de stad.

Van kippenbout tot waterzooi

Een oproep voor vrijwilligers vond gehoor en gestaag groeide SIVI uit tot – in de topjaren – een groep van 60 vrijwilligers. De tweedehandswinkel en de dienstverlening werden al gauw uitgebreid met een nieuwe

manier van voedselondersteuning.

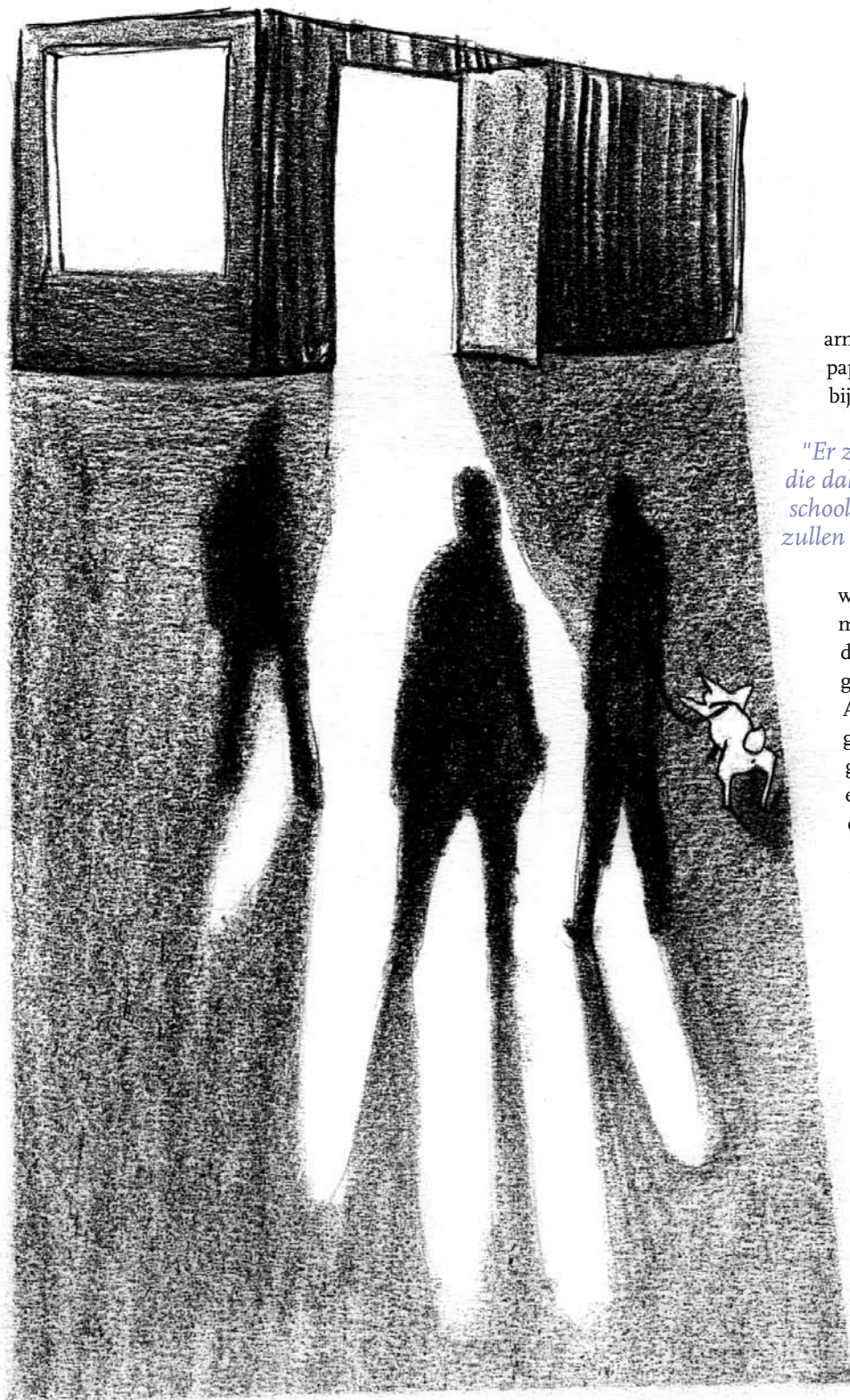
De vzw groeit organisch: wanneer er op een dag een enorme gift aan kippenborsten en -bouten bij SIVI binnenkomt nemen enkele vrijwilligers het initiatief om kookles te organiseren om te leren hoe je waterzooi en andere gerechten kan maken. De kippenborstgift is de aanzet tot de uitbouw van een nieuw initiatief binnen SIVI: vanaf dan worden op regelmatige tijdstippen kookmomenten georganiseerd waarbij mensen leren koken met de inhoud van de voedselpakketten. Uiteindelijk evolueerde de voedselbedeling tot wat vandaag gekend staat als 'de sociale kruidenier'. In de sociale kruidenier kunnen mensen na aankoop van een solidariteitsbon zelf een keuze maken uit de aangeboden voedingsproducten. Sommige producten worden gratis uitgedeeld aan de doelgroep.

De poorten van justitie

Na enkele jaren kreeg SIVI een huis in bruikleen in de Jos Verdegemstraat en kwamen de cabines vrij voor nieuwe activiteiten. In de cabines kwamen steeds meer mensen aankloppen met verhalen over het moeizame contact met justitie. Die verhalen vormden de aanzet voor een nieuw project. Er werd gefocust op gerechtsdeurwaarders, pro-Deoadvocaten, schuldbemiddeling, budgetbegeleiding en preventie. Maandelijks kwamen mensen in armoede samen om hierover ervaringen te delen en de krachten te bundelen. "De bijeenkomsten waren als een soort trechter", legt Odette uit, "Je had alle problemen van mensen die daar samen kwamen,

en het gekwetst zijn van mensen omdat bijvoorbeeld deurwaarders eender wat meenamen en een aanplakking deden voor de ogen van de hele buurt. We verzamelden alle thema's en plakten ze aan de muur. Daarna probeerden we ze één voor één te behandelen." Omdat veel mensen nare ervaringen hadden met de rechtbank werd een brief gericht aan het justitiepaleis om een groepsbezoek af te leggen met de mensen in armoede. "Het was toen dat we ons moesten profileren en ons eigenlijk voor de eerste keer zelf benoemd hebben als een vereniging van mensen in armoede." Uiteindelijk werd info verzameld in verband met justitie en werden er uitwisselingen georganiseerd met andere vereni-

"Sociale dienstverlening bij het Vindcentje is in de eerste plaats het luisteren naar mensen en, waar nodig, mensen informeren en doorverwijzen naar de bestaande diensten"

© RUBEN ACCOU

armen als sans-
papiers kloppen
bij SIVI aan. Er

*"Er zijn ook meer en meer jonge mensen
die dakloos zijn. Vaak zijn het jongeren die
schoolmoe zijn en die denken dat ze er wel
zullen inslagen om op eigen benen te staan"*

wordt zoveel
mogelijk met
de doelgroep
ge werkt.
Aandacht
gaat naar de
grondrechten
en het eman-
ciperen van
armen in
het zich
beroepen
op die
rechten. In
de kleding-
winkel, de
kruidenier
en het
onthaal zijn
het mensen
in armoede
die zich
als vrijwil-
liger actief
inzetten
voor de
mede-
bewoners
die met
gelijk-

ondersteuning behoeven. Odette drukt ons echter
op het hart dat SIVI geen caritas-organisatie wil
zijn. "Wanneer we voedsel bedelen dan spreken we
de mensen ook aan over
of hun kinderen al een
school gevonden hebben
en of ze wel op de hoogte
zijn waar ze lessen Neder-
lands kunnen volgen."

Met de nieuwkomers communiceren verloopt vaak
stroef omdat een gemeenschappelijke taal soms
ontbreekt. "Soms hebben we ook wel het gevoel dat
we een melkkoe zijn: halen, halen, halen, oké, maar
we willen dus ook kijken met de mensen hoe het
komt dat zij hier voedsel moeten komen halen en
dat proberen bespreekbaar te maken." Mensen uit
EU-landen worden doorverwezen naar het Huis van
het Nederlands en het OCMW. Naast nieuwkomers
kloppen er sinds enkele jaren bij SIVI ook Turkse
gezinnen aan. De meeste mensen leggen uit dat ze
niet rondkomen en willen graag beroep doen op de
kruidenier. "Sommige gezinnen moeten daarmee
toegeven dat de solidariteit niet altijd zo groot is, en
dat is moeilijk". Maar armoede is niet alleen meer
gekleurd geworden. Er zijn ook meer en meer jonge
mensen die dakloos zijn. Vaak zijn het jongeren die
schoolmoe zijn en die denken dat ze er wel zullen
inslagen om op eigen benen te staan. Ze onderschatten
echter wat het kost om alleen te wonen en voor alles
zelf in te staan. Wanneer ze dan met enkelen gaan
samen-huizen komen ze vaak in de problemen met
hun uitkering. Andere jongeren zijn het ouderlijk
huis ontvlucht of zijn druggebruikers. Het gaat meer
om jongens dan om meisjes, en het zijn niet louter
generatiearmen. "Soms komen mensen die een tijd
lang op straat geleefd hebben hulp zoeken om hun
leven terug op de rails te krijgen", besluit Odette.
"Voor sommige mensen hebben we met SIVI echt
het verschil kunnen maken, en dat doet deugd".

gingen om uit te monden in een rondetafel met alle
actoren van justitie.

Woord en daad

SIVI of 't Vindcentje is nu lid van een Gentse cluster
van armenorganisaties. Samen proberen zij de
problemen van de armen te vertalen naar het beleid.
De focus van SIVI ligt op de wijk en niet op één speci-
fieke groep van armen: zowel autochtone als allochtone

aardige problemen kampen. Naast deze initiatieven
organiseert SIVI een praatgroep en probeert het
mensen in armoede aan te moedigen om gebruik te
maken van het cultuuraanbod in de stad.

Nieuwe armen

Over de jaren heeft Odette een toevloed gezien van
nieuwe armen. Er zijn vooral veel Bulgaarse Turken
en Roma die zich in de wijk gevestigd hebben en veel

Marlies Casier

MEER WETEN:

VZW SIVI, JOS VERDEGEMSTRAAT 19 EN HEILIG
HARTPLEIN 2, TE ST.AMANDSBERG - TEL. 09 228 28 30
OF VIA MAIL; VZW.SIVI@SKYNET.BE

Ode aan the Green-blossom Pearlymussel (the last one)

'speak up of ik bedreig je soort', zei de onmens
en hij trok zijn plastic zwaard.

In de andere hand hield hij een spuitbus.

The green-blossom pearlymussel said nothing
not because he couldn't speak but because he
was an endangered species anyway.

'Als je niet spreekt, spies ik je aan mijn degen',
zei de onmens.

It's a sword, not a degen, thought the green-
blossom pearlymussel.

'And stop thinking!' said the onmens.

The green-blossom pearlymussel sighed.

Dit zuchten werd zanderig en zilt.

De onmens hief zijn spuitbus.

en spoot the last green-blossom pearlymussel
to death

De reiger is beter dan ik.

Ik weet het zeker.

Zie hem daar staan.

Zijn elegante poten tot halverwege in het water.

Zijn romp in balans zoals zijn gemoed.

Alert en toch geduldig.

En in dat kwieke kopje niks geen rommel of
verwarring,

geen kleverige gedachtenspinsels,

geen gebald gewelddadige visioenen,

geen verkeerde begeerte,

(ik protesteer, zegt de lezer, begeerte is nooit
verkeerd, het is wat je ermee...)

alleen een kleine hersenkwab, keurig op zijn
plek,

adertjes die netjes het bloed af en aan voeren,

zenuwen doen rustig hun werk,

geen overbodige impulsen,

(ik protesteer, zegt de lezer, impulsen zijn nooit
overbodig, het is wat je ermee...)

geen kortsluiting die het lijf doet zinderen van
twijfel.

Als ik mijn hand uitstrek om hem te strelen,

vliegt hij op.

Gelijk heeft hij.

Zijn rust verstoord.

Een mens zou niet moeten.

An Verstraete

© TOBIAS DEBRUYN

DE BOUWWOEDE VAN DE GENTSE UNIVERSITEIT

*De universiteit van Gent groeide de voor-
bij twee decennia aan een verschroeiend
tempo. Om die groeiende groep van stu-
denten te kunnen opvangen investeert de
universiteit sinds 2000 fors in nieuwe ge-
bouwen en de renovatie van bestaande
gebouwen. Tiens Tiens peilde naar de visie
achter die bouw- en renovatieplannen en
naar mogelijke oplossingen voor de krapte
op de markt voor studentenhuisvesting.*

Gent ligt bezaaid met universiteitsgebouwen. Het epicentrum op en rond de Blandijn met de boeken-toren als statig hoogtepunt heeft zich dit academiejaar nog wat uitgebreid. Het Universiteitsforum (UFO) in de St-Pietersnieuwstraat, is de opvallendste aanwinst voor het architecturaal patrimonium van de univer-siteit.

‘Universiteit blijft in de stad’

Maar daar blijft het niet bij. Tussen 2007 en 2017 investeert de UGent maar liefst 250 miljoen euro in haar vastgoed. Eén vijfde daarvan gaat naar nieuwe gebouwen. De rest is bedoeld voor grotere en klei-nere werken en renovaties aan enkele van haar 221 gebouwen die samen 750.000 vierkante meter beslaan (cijfers van 2007). Per slot van rekening dateert een groot deel van de universiteitsgebouwen

van voor 1980. Om de renovaties ordentelijk aan te pakken werd het hele patrimonium van de universiteit bouwfysisch gescreend. “Het grootste deel van die financiële middelen komt uit het eigen budget van de universiteit”, zegt Els Van Damme, directeur van de Directie Gebouwen en Facilitair Beheer. “Met de investeringstoelage die de universiteiten van de overheid krijgen kunnen we amper een kwart van het budget financieren dat nodig is om ons patrimonium in stand te houden”, stelt ze, “laat staan uitbreiden.”

De investeringen gebeuren niet met de natte vinger benadrukt Van Damme: “het toetsingskader onroerend goed dat de universiteit gebruikt legt de principes vast voor het beheer van specifieke campussen, voor de relaties tussen verschillende campussen en voor de relatie tussen de universiteit en geassocieerde hogescholen als geheel en de stad en andere betrokken partijen”. De universiteit kiest er resoluut voor om in de stad te blijven. “Dat is een belangrijke troef naar studenten toe”, vindt Van Damme. ‘Gedeconcentreerde bundeling’ is hier het codewoord. Gedeconcentreerd omdat niet alle faculteiten en ondersteunende diensten op een campus geconcentreerd worden. Gebundeld want de bedoeling is om een faculteit zoveel mogelijk op één bepaalde campus te concentreren en op iedere campus een gelijkaardig voorzieningenniveau aan te bieden. “Natuurlijk is dit niet altijd mogelijk”, voegt Van Damme toe, “zeer

*“Met de investeringstoelage die de univer-
siteiten van de overheid krijgen kunnen we
amper een kwart van het budget financieren
dat nodig is om ons patrimonium in
stand te houden”*

niet voor grote infrastructuren zoals sport en de centrale bibliotheek. Ook de zeer grote auditoria zijn niet toegewezen aan één bepaalde faculteit.”

“Maar als de universiteit zo graag in de stad wil blijven, waarom verhuizen sommige faculteiten dan naar de rand van de stad, zoals bijvoorbeeld naar het technologiepark Ardoyen”, wil ik weten. “Boekenfa-culteiten zoals de Letteren en Wijsbegeerte integreren makkelijk in de stad”, legt Van Damme uit, “maar voor sommige activiteiten van andere faculteiten is

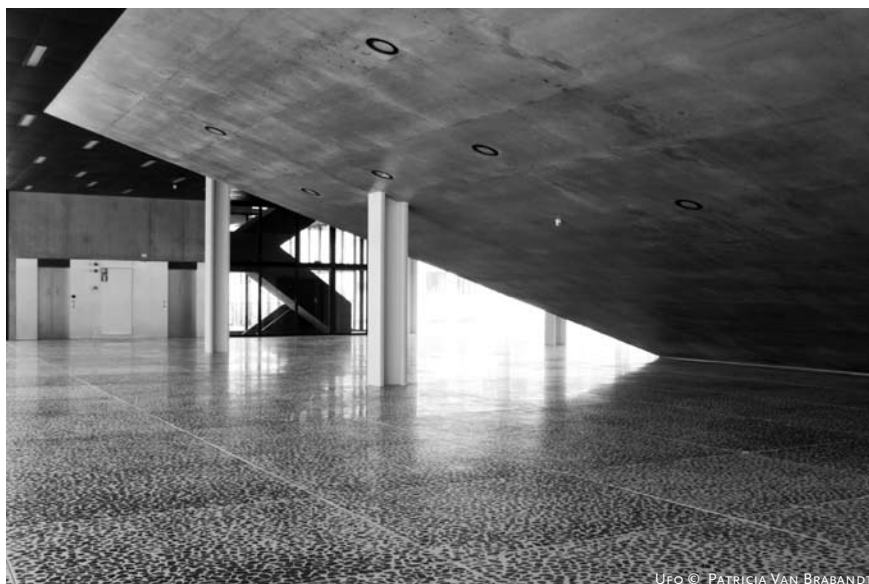
dit jammer genoeg niet het geval. Denk maar aan de stadsvreemde activi-teiten van de faculteit Dierengeneeskunde. Ook de ruimtevragende inge-nieursactiviteiten, zoals

beton en metaal laboratoria, kunnen we niet in de stad huisvesten. Daar dringt een satellietstructuur zich op”. Bij een satellietstructuur blijft het zwaar-tepunt van een faculteit op één bepaalde campus liggen, maar wordt dus voor functies die moeilijk op die campus te huisvesten zijn elders een ‘satel-liet’ opgericht. Van Damme geeft nog een ander voorbeeld, dat van de informatietechnologie onder-zoekers van INTEC. “Informatietechnologie vraagt op zich niet zoveel ruimte maar het personeel van dit departement groeit de laatste jaren zo snel aan dat de oorspronkelijk voorziene ruimte in het nieuwe Universiteitsforum en het aangrenzende Technicum aan de Sint-Pietersnieuwstraat niet volstaat en er uitgeweken moest worden naar het technologiepark in Zwijnaarde.”

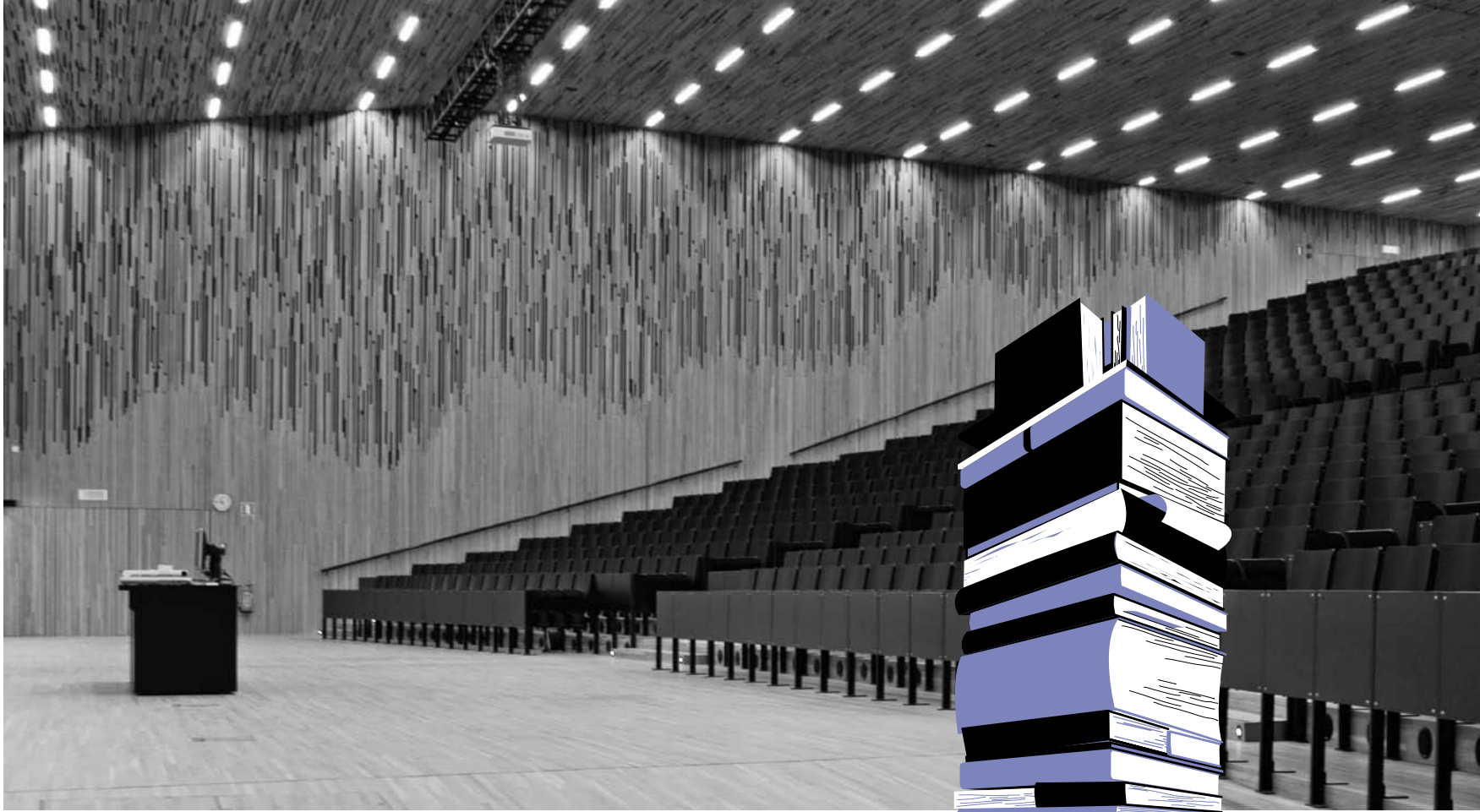
Mobiliteit blijft knelpunt

De inplanting van universiteitsgebouwen in de stad zorgt ervoor dat er ook heel wat moet gependeld worden. “We proberen dit zoveel mogelijk aan de docenten over te laten. Zij verplaatsen zich naar de auditoria waar de studenten bevinden en niet”, stelt

Van Damme. “Verder ontmoedigen wij autogebruik zoveel mogelijk door op de stadscampussen geen autoparking te

UFO © PATRICIA VAN BRABANT

voorzien voor studenten”, voegt ze eraan toe. Daarnaast is er de fietsherstelplaats waarvoor onlangs een tweede personeelslid aangeworven is en het project met de gele fietsen, waarbij studenten voor het hele academiejaar een fiets kunnen huren en die tijdens de vakantieperiodes in een depot kunnen stallen. “Overlast door rondslingerende fietsen proberen wij tegen te gaan door zoveel mogelijk ‘in pandige’ fietsenstallingen te voorzien”, stelt Van Damme. “De stad dringt daar trouwens sterk op aan”.

Ook voor studenten zelf is mobiliteit een knelpunt. Pieter-Jan Van de Velde, die actief was in verschillende geleidingen van de Gentse studentenbeweging, vertelt ons dat “studenten regelmatig klagen over de verkeersveiligheid in de Overpoort, te snel rijdende auto’s in de Sint-Pietersnieuwstraat en onvoldoende fietsstallingen, bijvoorbeeld aan studentenrestaurant De Brug.” Ook de bereikbaarheid van campussen in de stadsrand zoals bijvoorbeeld die van de faculteit dierengeneeskunde in Merelbeke is problematisch. “Jammer genoeg heeft De Lijn andere prioriteiten naar voor geschoven in haar beleidsvereenkomst”, zegt Van de Velde nog. Van Damme erkent het probleem, maar stelt dat de universiteit er via overleg met De Lijn aan probeert te verhelpen. Ze verwijst naar het Max Mobiel proefproject waarbij een bus tussen het station Gent-Sint-Pieters en het wetenschap- en technologiepark Ardoyen in Zwijnaarde pendelt.

"Het probleem met de restauratie van de Boekentoren is dat een renovatie geen extra ruimte of functies oplevert. Binnen een universiteit waar zoveel nood is aan bijkomende ruimte en de renovatie van bestaande gebouwen is dit niet gemakkelijk te verkopen."

‘Goede architectuur als statement’

Tussen de vele recente en op stapel staande bouwprojecten springt vooral het Universiteitsforum of UFO in het oog. Eind de jaren 1990 bestond al de idee om een nieuw auditorium te bouwen dat 1.000 mensen kon ontvangen. De Sint-Pietersnieuwstraat, waar de UGent eigenaar was van een aantal sterk verkommerde panden, leek omwille van de centrale locatie de meest geschikte plaats om een dergelijk gebouw neer te poten. “De Gentse professor Stedenbouw Charles Vermeersch drong er op aan om de bouw van dit auditorium in een ruimer kader te bekijken en een stadsontwerp te laten maken”, vertelt Van Damme. In 1999 werd dus het Stadsontwerp Sint-Pietersnieuwstraat gemaakt voor de hele site tussen de Schelde en de Sint-Pietersnieuwstraat vanaf het rectoraat tot aan de Sint-Pieterskerk. Aansluitend werd het Sint-Pietersplein heraangelegd volgens een ontwerp van de Abscis Ontwerpgroep. De eens zo desolate vlakte fungeert nu als trekpleister en hart van de vernieuwde studentenbuurt. Daarnaast werd de faculteit economie uitgebreid en bouwde de Artevelde Hogeschool een nieuwe campus op de nabijgelegen Kantienberg. Een oude kerkwegel die de hele site doorloopt parallel met de Schelde zal

KRAPTE IN STUDENTENHUISVESTING

Studenten moeten uiteraard gehuisvest worden. De gestage toename van het aantal studenten, de kwaliteitseisen naar sanitair en brandveiligheid die door de stad opgelegd en gecontroleerd worden en nieuwe bepalingen in het bouwreglement die het moeilijker maken om een huis om te vormen tot studentenkamers leidden tot een krapte in de markt voor studentenhuysvesting. Volgens een recente enquête stegen de prijzen in een jaar tijd met ongeveer vijf procent. De universiteiten en hogescholen spelen hierop in door aan de Kantienberg, de Voskenslaan en de Sterre nieuwe huysvestingprojecten te plannen. Dat zou tegen 2013 tot 1.500 nieuwe studentenkamers moeten opleveren. Door de krapte wonen studenten ook steeds meer buiten de traditionele studentenbuurt. Els Van Damme, directeur van de Directie Gebouwen en Facilitair Beheer van de UGent, is er geen voorstander van om de studentenbuurt te gaan aflijnen. “Voor de leefbaarheid van de stad is een menging van functies beter. Het voordeel van vele particuliere eigenaars van studentenkoten is dat die de studentenhuysvesting over de hele stad verspreiden.” Om die reden ziet ze geen brood in het concentreren van de huysvesting van studenten in grootschalige woonprojecten, zoals dat in sommige buitenlandse steden het geval is. “De paar grote woonprojecten die we hebben proberen we dan ook zo goed mogelijk in te planten in het bestaande stedelijke weefsel”.

AULA UFO © PATRICIA VAN BRABANDT

ook in ere hersteld worden en publiek toegankelijk gemaakt worden.

“De universiteit maakt met goede architectuur een duidelijk statement”, concludeert Van Damme. De inplanting van nieuwe gebouwen in het stedelijk weefsel via een stadsontwerp wijkt duidelijk af van de oudere aanpak zoals die tijdens de jaren 1970 nog geldig was. De campus aan de Sterre, die op zichzelf staat en niet aansluit bij het stedelijk weefsel daar rond, is daar een voorbeeld van. “De aansluiting van de universiteitsgebouwen op de omgeving is geen gemakkelijke opdracht”, verzekert Van Damme ons. “In principe wil de stad dat wij de open ruimte rond onze gebouwen zo publiek mogelijk houden”, gaat ze verder. “Wij begrijpen die bekommernis, maar willen tegelijkertijd ’s avonds onze terreinen kunnen afsluiten om vandalisme tegen te gaan en te vermijden dat onbevoegden de terreinen betreden.” Een ander moeilijk dossier is dat van de Boekentoren. Dit gebouw heeft een grote symbolische waarde voor de universiteit en de stad. “Het probleem met de restauratie van de Boekentoren is dat een renovatie geen extra ruimte of functies oplevert”, legt Van Damme uit. “Binnen een universiteit waar zoveel nood is aan bijkomende ruimte en de renovatie van bestaande gebouwen is dit niet gemakkelijk te verkopen. Vandaar de beslissing om de renovatie niet met eigen middelen te financieren, maar een lening aan te gaan.” Zo hoeft dit project, dat begroot wordt op 30 miljoen Euro, niet te concurreren met andere projecten.

Stijn Oosterlynck

Oerbie en Orbie

SEOUL LIFE.

Ik heb een jaar in Seoul (서울), spreek uit als het Engelse soul) gewoond. Hoofdstad van Zuid-Korea, Dae Han Min Kuk (대한민국), en samen met enkele satellietsteden als Ilsan (일산), Incheon (인천) en Guri (구리) goed voor vijftientig miljoen mensen. De helft van een bevolking die langs ‘de Ene Rivier’, de Han (한강) in haar hoofdstad woont; komt dat vaker voor?

Ik weet het niet. Net zoals ik verder eigenlijk ook niet veel weet over de stad waar ik een jaar lang met een buiging elke winkel of eetgelegenheid buitenging. Want eten, bijvoorbeeld, kun je er wel. Koreaanse keuken in haar meest veelvormige gedaante: traditioneel en fushion. Duur, goedkoop, en nog goedkoper rechtstaand aan een standje op het voetpad, ook in die wintermaanden dat het gemiddeld vijftien graden vriest. Ranzig eten en verrijkt, of beide. Delen van dieren waar je nog nooit aan had gedacht (kippenaars en -poot, oogbolvocht van tonijn). Of dieren tout court (de obligate hond, larven van zijderups). En soms belandt er iets op je bord dat plots iets verser wordt geserveerd (levende inktvis). En in de buitenlandse wijk Itaewon (이태원) vind je zo goed als elke nationale keuken. In het Belgisch restaurant Mignon ging ik om de paar maanden witloof in hesp eten met een Duvel erbij.

Wat ik daar deed? Ik gaf Engels in een zogenaamde hagwon (학원), een privé-schooltje waar Koreanen van alle leeftijden en leerlevels hun tweede taal komen bijshaven. Maar het zijn de weekends die me het meest zijn bijgebleven (zonder daarmee de herinnering aan mijn geweldige leerlingen te kort te willen doen). Dan nam ik op vrijdagavond de fantastische metro vanuit het oostelijke grensstadje waar mijn woon en werk was richting centrum, waar de straten vijf tot tien verdiepingen hoge winkelstraten zijn met hier en daar een paleis er tussen - mooi heropgebouwd want indertijd door den Japanner op vele mogelijk manieren bezoedeld of vernietigd. Het grootste, Gyeongbokgung (경복궁), werd in het begin van de twintigste eeuw door

de bezetters zelfs gebruikt als... zoo. Waar de Koreaanse koningen normaal troonden, stonden toen olifanten dikke drollen te leggen. Ze zijn daar overigens nog steeds niet zo gek van Japanners, in Korea.

Of net wel? Want ooit ging ik naar een punkconcert waar ook het Japanse Disclapties speelde, en die werden toch wel ferm toegejuicht. Ik ben er die avond nog mee dronken geworden, met die Japanse punks. En dronken worden in Seoul, dat doe je makkelijk. Dat komt door het legendarische groene flesje Soju (소주), een soort van rijstdestillaat (20%) waarvan je ‘s morgens zegt “Het is vergif” maar ‘s avonds altijd nog eentje meer van drinkt tot je er bijna van moet walgen, en dat de Koreanen naar eigen zeggen helpt het verleden te vergeten. Voor alle andere, normale, drankjes betaal je ongeveer hetzelfde als in België, of meer, afhankelijk van hoeveel jonge meisjes er aan de andere kant van de bar staan te glimlachen. Ooit heb ik eens vijftien dollar betaald voor een Westmalle Dubbel. Dat kwam wel niet door de meisjes. Sommige dingen hebben geen prijs, vooral een trappist in een land waar het pilsbier smaakt alsof er iemand een beetje suiker in heeft gedaan omdat de kleine het anders niet binnenkrijgt wegens te bitter.

Maar wat is dat nu, de ziel van die stad? Dat je het niet weet? Eten en drinken? Dat er zodanig veel is dat...? Zoiets ja. Zoveel straten, zoveel mensen. Een krioelende bende in ontelbare holletjes van beton. Je komt er dagelijks een duizendtal van tegen als je de metro neemt, of de bus, maar nooit dezelfde. Ze zijn allemaal bezig met hun drukke levens, en soms vallen ze in slaap op vreemde plekken (www.blackoutkorea.blogspot.com). Maar in het jaar dat ik er leefde, behielden ze me als een vriend met koninklijk bloed. En voor de komende jaren weet ik: ga nergens echt helemaal thuis zijn, omdat ik me soms thuis voelde in Seoul.

Juan Bastos

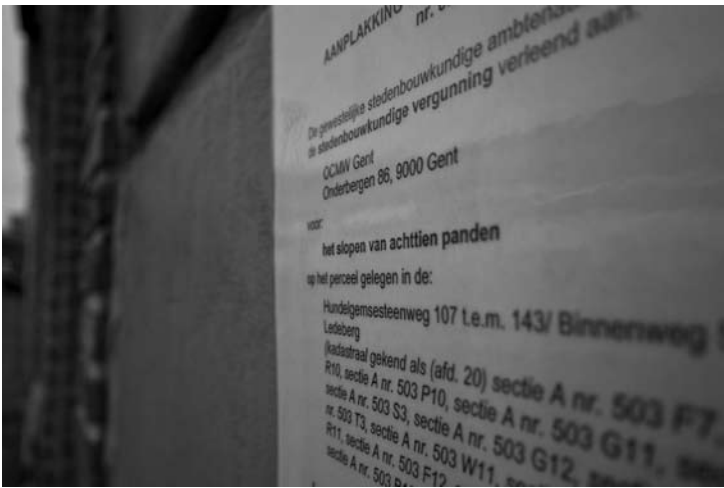
Sluiterijd

De Gaten Van Gent

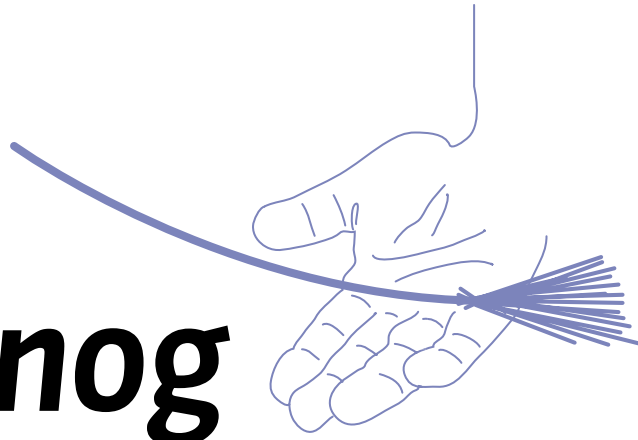
Het Gentse stadsbestuur heeft grote ambities wat betreft stadsvernieuwing. Na 'Zuurstof voor de Brugse Poot' en 'Bruggen naar het Rabot' volgt 'Ledeberg leeft'. Maar het bouwen blijft achter op het slopen. De stad wijst met de vinger naar het Vlaams Gewest. Toch groeit de kritiek op al die gaten in Gent, te meer omdat meer prestigieuze projecten, zoals de heraanleg van de stationsbuurt, wel lijken op te schieten.

Toon Lambrechts

Moet er nog feminisme zijn?

Wij wilden weten wie het vandaag opneemt voor vrouwen en keken in de richting van vrouwenbewegingen en feministische groeperingen in het Gentse. We kwamen terecht bij FEL: Feministisch en Links. FEL werkt zich jaarlijks in de kijker met Heksennacht, een betoging tegen geweld op vrouwen. Verder doet zij aan bewustwording van genderongelijkheden en de pornificatie van de samenleving.

Evie, Nina en Sara waren bij de oprichtsters van het Gentse FEL. De ironie wil dat zij tijdens ons gesprek druk groenten blijven hakken en af en toe naar de keuken moeten verdwijnen. Er moet ook gekookt worden. Geprezen zij de multi-taskende vrouw?! FEL werkt rond geweld op vrouwen, genderdiversiteit en de hetero-norm, rond machtsmechanismen, de gevolgen van schoonheidsidealen en pornificatie. Wat wil FEL uiteindelijk bereiken en tot wie richt zij zich?

Nina: "Wij willen actievoeren en mensen sensibiliseren rond deze verschillende thema's. Iedereen die interesse heeft, is welkom om mee te doen. Wij inspireren ons op verschillende bewegingen zoals het socialistische feminisme, het anarcha- en radicaal feminisme en queertheorie maar wij willen ons niet

beperken tot één specifieke stroming." Mijn stelling dat als je drie feministes samen hebt, de kans op onderlinge onenigheid reëel is, wordt gecounterd door Sara. "FEL is voor mij een feministische denktank die niet op een eilandje leeft maar in discussie treedt met verschillende groepen om eruit te leren maar ook om een ongezoeten mening te geven, ook al is die niet altijd de meest populaire. We hebben vaak discussie en zijn het lang niet over alles eens maar menen wel dat feminisme een zinvolle blik blijft om naar de maatschappij te kijken en haar te proberen veranderen. Het blijft meer dan ooit nodig."

"Uitspraken als 'vrouwen komen best 's avonds niet alleen op straat' zijn eigenlijk heel paternalistisch. We vinden deze houding ronduit gevaarlijk"

Heksennacht in Gent

FEL neemt de houding op de korrel dat alles min of meer in orde is gekomen met de genderongelijkheid in onze samenleving. Volgens hen zien en erkennen mensen de problemen niet langer. Denk bijvoorbeeld aan (seksueel) geweld tegen vrouwen. Ondanks de occasionele opflakking van media-aandacht - bijvoorbeeld naar aanleiding van het onderzoek van Danièle Zucker uit 2009 waaruit blijkt dat verkrachting in België slechts in 4 gevallen op 100 veroordeeld wordt - wordt dit thema niet ernstig genomen. De gerechtelijke vervolging van seksueel geweld en verkrachting ligt in België ontzettend laag in vergelijking met andere Europese landen. Het Steunpunt Algemeen Welzijnswerk (SAW) rapporteert een jaarlijkse stijging van meldingen van intra-familiaal geweld en partnergeweld, waarvan de slachtoffers overheersend vrouwen zijn. Toch kunnen

vluchthuizen en vrouwenopvangcentra de vraag van hulpzoekenden niet aan volgens het SAW.

Uit verontwaardiging hierover en protest hiertegen ontstond Heksennacht, een betoging tegen geweld op vrouwen. FEL organiseerde er één in november in de straten van Gent in opvolging van Queerilla, de FAM (Feministische Anarchistische Madammen) en de FAB (Feministische Actiebende). Op heksen-nacht wordt het recht afgedwongen om als vrouw alleen op straat te kunnen lopen, op eender welk uur en in eender welke outfit. Want waarom zou dit voor vrouwen anders moeten zijn dan voor mannen?

Evie: "Uitspraken als 'vrouwen komen best 's avonds niet alleen op straat' zijn eigenlijk heel paternalistisch. We vinden deze houding ronduit gevaarlijk. Als vrouwen buiten moeten beschermd worden tegen mannen en voorzien van een mannelijke 'chaperonne' dan betekent dit toch dat zij minder

vrijheid hebben dan mannen? Bovendien blijkt uit onderzoek dat vrouwen binnen evenmin veilig zijn. Op deze manier leven vrouwen voortdurend in een bedreigde levenssfeer."

Heksennacht is een uitdrukkelijk vrouwelijk initiatief om een statement te maken in en over deze publieke ruimte. Het is een manier om medezeggenschap op te eisen. Het is volgens Sara daarom "ironisch dat er met Heksennacht dit jaar mannen waren die niet enkel besloten om niet te komen maar ook om op te roepen de betoging te boycotten. Op een gekke manier hebben die enkele mannen perfect het punt weten te illustreren dat zo'n Heksennacht wil maken."

Nina: "We willen seksueel en fysiek geweld tegen vrouwen aanklagen en op de agenda zetten. Dit onderwerp wordt veel te weinig erkend. Heksennacht is een betoging tegen geweld op vrouwen maar draait ook om bewegingsvrijheid. Het is een feministische invulling van 'reclaim the streets'."

Bewegingsvrijheid en het opeisen van de publieke ruimte zijn essentieel voor FEL. Zij eisen het recht om deze mee te definiëren. Het uitgangspunt is dat het doorgaans mannen zijn die de normen zetten en de publieke ruimte vorm geven. Om het met feministisch filosofe Marilyn Frye te zeggen, worden vrouwen vaak uitgesloten van de gemeenschap die oordeelt en

beslist over de betekenis van culturele, intellectuele en maatschappelijke concepten.

Evie: “Vrouwen blijven inderdaad nog vaker thuis terwijl mannen buitenshuis werken en zo sociale netwerken opbouwen. Op het lichamelijke niveau zie je ook beperkingen door kledij die vaak bewegingsvrijheid belemmert en hoge hakken die vrouwen aangepaard worden via mode-idealen. In mijn ogen ligt eenzelfde principe aan de basis van deze twee vaststellingen, men probeert namelijk de norm te zetten dat de publieke ruimte mannelijk is en dat zij ten dienste moet staan van de man.”

Sara: “De Heksenacht was voor mij meteen een eerste reality check voor de slechte naam die het feminisme vandaag met zich meedraagt. Een op het eerste zicht eenvoudige symbolische actie zorgde

“Meisjes en vrouwen worden beelden in overvloed voorgeschoteld hoe zij er moeten uitzien en hoe zij zich moeten gedragen. Gephotoshopte beelden bieden het ideaal, de schoonheidsindustrie en plastische chirurgie de weg er naartoe.”

meteen voor controversen. Verschillende mannen concludeerden uit de flyer dat zij niet welkom waren omdat dit niet expliciet vermeld was. Het was naïef van me om te denken dat mannen zich spontaan aangesproken zouden voelen tot het probleem van geweld op vrouwen.”

Kitty Roggeman, oud-voorzitster van het Vrouwen Overleg Komitee, stelt dat de verwezenlijkingen van de voorbije decennia vandaag bijna allemaal weer op de helling staan. Zij beklaagt het dat er maar weinig middelen zijn om de bestaande ongelijkheden tussen man en vrouw weg te werken. Men heeft volgens haar de zaak veel te snel als afgesloten beschouwd.

Ook volgens Nina zijn er nog heel wat dingen fout in de maatschappij: “Bijvoorbeeld het geweld op vrouwen, de cultus van het uiterlijke met haar onbereikbare opgelegde schoonheidsnormen, de ongelijke verloning voor gelijk werk tussen mannen en vrouwen, de ongelijke verdeling van de zorgtaken en huishoudelijke taken..”

Pornoficatie

Evie gaat een stap verder. Volgens haar deden er zich in de laatste decennia problematische ontwikkelingen voor die het succes van die eerdere realisaties sterk in vraag stellen. “Vroegere feministische golven hebben uiteraard wel een aantal dingen verwezenlijkt. Dat vrouwen buitenshuis gaan werken, een eigen bankrekening hebben of dat zij alleen over straat lopen is genormaliseerd. Maar tegelijk is het

geweld op vrouwen in de laatste twintig jaar ontzettend toegenomen en voltrekt er zich een pornificatie van de samenleving: onrealistische schoonheidsidealen worden meisjes en vrouwen opgedrongen om er uit te zien als pornosterren en zich om te vormen via plastische chirurgie.”

Bewustwording van die pornificatie van de samenleving en de gevolgen hiervan op vrouwen is een ander kernpunt in de activiteiten van FEL. De werelden van de schoonheidsindustrie en de seksindustrie hangen samen. Meisjes en vrouwen worden beelden in overvloed voorgeschoteld hoe zij er moeten uitzien en hoe zij zich moeten gedragen om gezien te worden en sexy te zijn. Gephotoshopte beelden bieden het ideaal, de schoonheidsindustrie en plastische chirurgie de weg er naartoe.

“De impact van het idee van “sex sells” op echte vrouwen en meisjes, maar ook op mannen, is enorm” vindt Nina. “Sinds de opkomst van het internet worden we overspoeld met gratis porno. Dit deint steeds verder uit naar andere media en commerciële sectoren. Suggestieve pornografische prikkels zijn bijgevolg genormaliseerd op het tv-scherm, in de media, in het straatbeeld, in de mode,... Tieners nemen gedragingen over. Door deze overvloed aan beelden groeien mensen op met het idee dat die afgezwakte pornocultuur de ultieme seksuele bevrijding is”. Dat gevoel van bevrijding is dan niet meer dan een illusie omdat het keurslijf dat opgedrongen wordt als normaal gezien wordt. “Het is gewoon een winstmakende sector, gestuurd door de machtige porno-industrie en de muziek- en mediamagnaten”, besluit Nina.

“Hiernaast moet gezegd dat porno rolbevestigend is ondanks het vooruitstrevende imago dat het zich soms aanmeet” gaat Evie verder. “Het is even belangrijk dat er conservatieve man-vrouw rollenpatronen worden opgedrongen. Pornificatie is dan ook een voorbeeld hoe mannen de publieke ruimte inpalmen en betekenis geven.”

An Van Raemdonck

Wat doet FEL ?

Naast de jaarlijkse Heksenacht organiseert FEL regelmatig workshops, lezingen en filmvertoningen met aansluitend debat. Maandelijks komt een leesgroep samen rond allerlei feministische thema's zoals activisme, filosofie, gender, schoonheidsidealen en geweld. Op het programma van de komende maanden staan sofagesprekken met spraakmakende feministes zoals Kitty Roggeman en Jo De Leeuw. En wie goed oplet kan FEL ook op andere manieren aanwezig zien in het Gentse...

Meer info over FEL op hun website:
www.felfeminisme.wordpress.com

De Stad Herdacht

EEN ZUID-AFRIKAAN IN LEDEBERG

Ismail Farouk is een Zuid-Afrikaanse kunstenaar/activist/stedelijk geograaf. In zijn werk exploreert hij creatieve manieren om socio-economische en raciale uitsluiting te counteren en tot ruimtelijke rechtvaardigheid te komen in de Zuid-Afrikaanse grootsteden. Hij focust hierbij vooral op de informele processen en elementen in de stad, gaande van Etiopische slumlords tot Mozambiquaanse winkelkarretjes-duwers.

Momenteel werkt hij aan de Universiteit van Kaapstad als onderzoeker in het Africa Centre for Cities. In het kader van 'Ledeberg Leeft' werd Farouk uitgenodigd door de Stad Gent en de vzw Africalia om zijn visie op dit project toe te passen. Maar hoe wordt een kunstenaar academicus die daarnaast ook activist blijft?

Ismail Farouk: "Kunst heeft me altijd gefascineerd. Als kleine jongen ontdekte ik dat ik talent had en dus begon ik mooie plaatjes te schilderen. In het middelbaar had ik een fantastische leerkracht die

me aanmoedigde om de traditionele grenzen van de kunst te doorbreken. Ik ben opgegroeid in Leneisja, een Indische township in Johannesburg, in een zeer arme familie die me altijd afgeraden heeft om Kunst te gaan studeren. Hoe zou ik immers ooit mijn kost kunnen verdienen? En dus ging ik urbane en regionale planning studeren. Dat hield ik maar zes maanden vol en ik ging Kunst studeren aan de Wits Universiteit. Het vreemde aan een instelling als de Wits Universiteit was dat die een soort eiland vormde en op geen enkele manier interageerde met de rest van de stad. Bovendien studeerden hier vooral jongeren uit bourgeois milieus die kunst maakten over hun persoonlijke psychoses of identiteitscrisisen. Ik groeide op ten tijde van het Apartheidsregime. Ik denk dat deze achtergrond mij een speciale blik heeft gegeven om de politiek van ruimte en uitsluiting te begrijpen. Ik vermoed dat alle Zuid-Afrikanen een gelijkaardig inzicht hebben door onze strijd tegen een onderdrukkend en repressief regime."

Wat voor soort artistieke interventies heb je op touw gezet in Johannesburg en welke rol speelde je achtergrond hierbij?

"Mijn eerste publieke artistieke interventie was het resultaat van de jaren die ik als student op de straten van Braamfontein doorbracht: 'Rock Sale'. Het was een protest tegen de zogenaamde 'By-Laws'

"Het probleem is dat de informele economie niet erkend wordt als een integraal deel van de globale stad. Dit leidt tot criminalisering"

waarmee het stadsbestuur de informele handel in de straten van Johannesburg wou verbieden. De wetten werden ingevoerd in 2000 in het kader van een ontwikkelingsproject voor het zakencentrum van Braamfontein. Hierbij werden de informele straatverkopers gecriminaliseerd. Telkens de politie een raid hield, moesten de straatverkopers 150 Rand boete betalen en werden

hun goederen geconfisqueerd. Niet zelden werden ze hierbij gewelddadig behandeld en mishandeld. Als reactie zette ik een performance op waarbij ik in één van de illegale verkoopsstalletjes gedurende twee dagen probeerde stenen en zand, te verkopen voor 150 Rand. Mijn verkoopsstalletje bevond zich op het voetpad voor een mondain winkelcentrum binnen de bestaande vloermarkeringen van de informele straatverkopers. Mijn doel was mensen doen inzien dat het ontwikkelingsproject een zeer ongelijk machtsveld creëerde. Ik wilde ook weten of de politie mijn goederen zou confisqueren. Bij het opzetten van mijn handeltje, kreeg ik heel wat aandacht, commentaren en soms zelfs beledigingen. Voor mij was het een interessante en leuke interventie omdat iedereen geïnteresseerd was in die gekke man die stenen verkocht. Ik probeerde ook catchy verhalen te bedenken bij de stenen; zo had ik een steen die afkomstig was uit de tuin van Nelson Mandela en ook stenen die de stress wegnamen. Het duurde een tijdje alvorens de politie langskwam. Tot mijn

Wat betekent deze informele handel voor de mensen?

“De informele economie maakt integraal deel uit van de overlevingsstrategie van de mensen. Vooral in Johannesburg valt het op dat bijna alle informele handelaars migranten uit Zimbabwe die geen toegang hebben tot formele jobs. Aangezien men op redelijk eenvoudige wijze een informeel handeltje kan opzetten, kan het een snel en efficiënt antwoord bieden op problemen als honger en armoede. Het probleem is dat de informele economie niet erkend wordt als een integraal deel van de globale stad. Dit leidt tot criminalisering waarbij mensen zich uiteindelijk bedreigd voelen door deze informele handelaars. Een paar jaar geleden resulteerde dit een in explosie van geweld.”

Enerzijds bedreigt de informele economie de stedelijke overheden. Maar het zijn net deze migranten en informele handelaars die met hun goedkope diensten (schoonmaak, transport, kleine restaurants,...) de globale stad produceren. Hoe kan de informele economie geacomodeerd worden?

“Ik besepte onlangs dat je niet iedereen een plaats kan geven. We hebben te maken met grootschalige en versnelde migratie -en urbaniseringsprocessen

waarvoor we nog geen adequate antwoorden hebben. Arme mensen moeten wel creatieve oplossingen bedenken om simpelweg te kunnen overleven. Vorige maand was ik in het centraal station van Kaapstad, dat gerenoveerd wordt in het kader van de Wereldbeker van 2010. Het centraal station is een verkeersknooppunt en is om die reden al meer dan 100 jaar een belangrijk informeel handelscentrum. Tijdens de renovatiewerken werden de straatverkopers eerst verplaatst en sinds vorige week werden ze zelfs ontruimd. Men heeft in het station kleine winkeltjes gebouwd voor een driehonderdtal handelaars. Maar wat zal er gebeuren met de duizenden anderen? Zoals ik al zei; niet iedereen lijkt een plaats te verdienen in onze samenleving.”

Wat zal er met hen gebeuren? Zullen ze zomaar vertrekken of zullen ze elders opduiken?

“Wel, het wordt de straatverkopers steeds moeilijker gemaakt om elders op te duiken. In de opgewaardeerde wijken wordt de publieke ruimte door private bewakers en de reguliere politie bewaakt. De City Improvement Districts (CID's) zijn de duidelijkste voorbeelden van de nieuwe beleidsvormen die de stad heeft geïntroduceerd. Het gaat om publiek-private instellingen die supplementaire diensten aanbieden zoals het bestrijden van misdaad, het schoonmaken van de straten en de voetpaden vrijwaren van informele straatverkopers. Ik ben gefascineerd door de overlevingskracht en het aanpassingsvermogen van de straatverkopers. Dit uit zich bijvoorbeeld in de veranderende handelsinfrastructuur naarmate de informele handelaars sterker gecriminaliseerd worden. Ze worden steeds mobieler. In het begin timmerden ze nog een verkoopsstalletje in elkaar. Later werd dit beperkt tot een aantal kartonnen dozen, en nog wat later werd dit gewoon een deken waarop ze hun spulletjes etaleerden. Als ze de politie of private bewakers zien naderen, kunnen ze snel hun boeltje verzamelen en wegrennen. Het stadsbestuur zelf heeft voorgesteld om hen uit het centrum van de stad te verwijderen, en naar de townships te verhuizen. Daar is maar weinig economisch voordeel aan; de mensen in de townships hebben immers weinig koopkracht.”

Er bestaat dezer dagen een discours dat de informele praktijken (handel, huisvesting) gewoon wil formaliseren.

grote verbazing lachten ze, maar durfden ze de confrontatie niet aan te gaan. Ik vermoed omdat ze de absurditeit van de situatie inzagen. Het leek dus geen probleem om stenen en zand te verkopen, maar als je het aandurfde om echte producten te verkopen, werd je hoogstwaarschijnlijk bestraft en beboet. Het was een zeer succesvolle actie, ook al was ik me niet altijd bewust van de macro-problemen die aan de grondslag lagen van de problemen van de informele handelaars.”

Is het zo eenvoudig?

“Neen, het is helemaal niet zo eenvoudig. De meeste handelaars in de Zuid-Afrikaanse steden zijn migranten of vluchtelingen zonder juridische status. Wanneer je informele economische activiteiten wilt regulariseren moet je in de eerste plaats erkennen dat economische vluchtelingen het recht hebben om in het land te blijven. Het formaliseringsproces moet dus in een ruimer kader van burgerschap geplaatst worden.”

Wat is de relatie tussen culturele identiteit en economische activiteit van de migranten in de Zuid-Afrikaanse grootsteden?

“Er bestaat een sterke en complexe link tussen enerzijds de economische activiteit en anderzijds het land van oorsprong of de culturele identiteit van de migranten. Uit mijn onderzoek blijkt dat de formele economische activiteiten in Johannesburg voornamelijk door lokale Zuid-Afrikanen worden gecontroleerd. Zimbabwaanse en Mozambikaanse immigranten leveren de informele diensten. Toch zijn zij niet de zogenaamde ‘onderklasse’ in Joburg, die bestaat uit Zuid-Afrikanen die van het platteland naar de stad migreren. Zij maken taxi’s schoon en bereiden eten op straat. Het wordt echter nog complexer omdat sociale netwerken deze etnische grenzen overstijgen. Zo kan een Zulu, afkomstig van Kwa-Zulu Natal, traditioneel Mozambikaans koken voor informele taxi-mechanici.”

Hoe overleven deze migranten? Wat is de relatie tussen hun handel en de stad?

“In het Fashion District van Johannesburg worden de voornaamste activiteiten gecontroleerd door Ethiopische en Eritrese vluchtelingen. Zij zwaaien de scepter in de zogenaamde ‘bad buildings’ waarvan het eigendomsrecht betwist wordt. Tijdens de post-apartheidsfase verlieten heel wat blanken deze gebouwen uit angst voor represailles van de zwarte bevolking. Ze werden overgenomen door Ethiopische en Eritrese vluchtelingen en zo werden zij slumlords. Zij pasten deze gebouwen zo aan dat er slechts een beperkte interactie met de gevaarlijke voetpaden nodig is. De ‘Horn of Africa Crime Stop Associa-

tion’ bouwde een innovatief model uit om geweld en stedelijke ontwikkelingsprojecten te managen. Die ngo ontstond in 2006 nadat een Ethiopische handelaar werd vermoord tijdens een overval. Samen met de Zuid-Afrikaanse politie en de Central Johannesburg Property Company worden er 25 private bewakers voorzien die patrouilleren in acht woonblokken. Elke handelaar, formeel of informeel,

doet een bijdrage om maandelijks 150.000 Rand (15.000 EUR) bij elkaar te krijgen. Het gevolg is dat de misdaadcijfers significant daalden en dat de zaken goed draaien. Zuid-Afrikaanse investeerders, vastgoedbedrijven en grote winkelketens begonnen het zaken -en vastgoedpotentieel van de buurt in te zien. Vandaag wordt het Fashion District omgebouwd tot een residentiële wijk die Zuid-Afrikaanse middenklasse gezinnen moet aantrekken. Met als pervers gevolg dat de Ethiopische en Eritrese vluchtelingen en ondernemers in het kader van dit renovatieproject waarschijnlijk zullen onteigend worden.”

U schrijft over de trolley duwers, de Zulu vrouwen die in de straten van Johannesburg koken en de informele taxichauffeurs die bedreigd worden door het Rapid Bus Transfer System (BRT). Waarom is dit zo belangrijk?

“Het belang van de taxi-industrie kan niet onderschat worden. Het is de ruggengraat van de informele economie. Alle economische activiteiten worden afgestemd op de taxi-industrie, gaande van eetstandjes tot bagage-dragers of het verhandelen van auto-onderdelen. Al deze informele diensten houden duizenden mensen in leven. Men vreest dat de BRT zal concurreren met de taxi-industrie, zowel in termen van ruimte als in termen van klanten.”

Bestaat er een manier om aan stedelijke ontwikkeling en renovatie te doen zonder deze armste lagen van de bevolking weg te duwen?

“Dat is natuurlijk de hamvraag. Het is moeilijk om de krachten van de markt een sociale omkadering te geven. Vastgoed is een zeer lucratieve business.

Wanneer een buurt wordt opgewaardeerd gaan de vastgoedprijzen bijna onmiddellijk de hoogte in. Hoe kan je arme mensen hiertegen beschermen? Er is een bijna totale controle op de huurprijzen nodig om deze processen te humaniseren.”

Vele steden introduceren grootschalige en spectaculaire ontwikkelingsprojecten, maken ruimte vrij voor de mondiale diensteneconomie en renoveren achtergestelde buurten om een nieuwe koopkrachtige middenklasse aan te trekken. Het gaat zelden over de ‘actueel bestaande bevolkingen’ en hun noden.

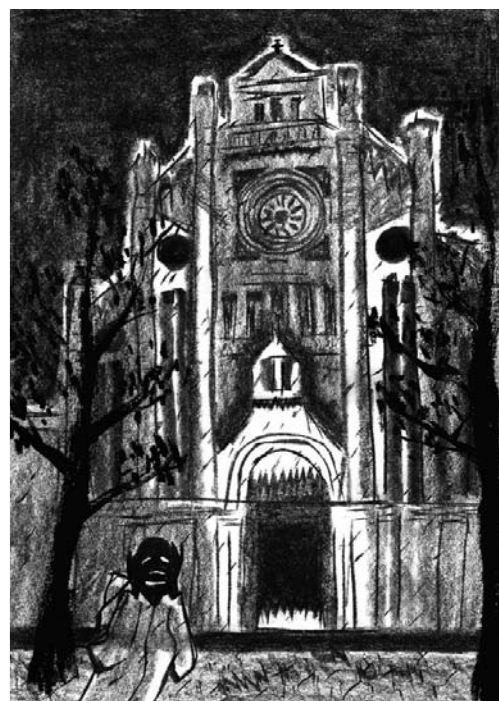
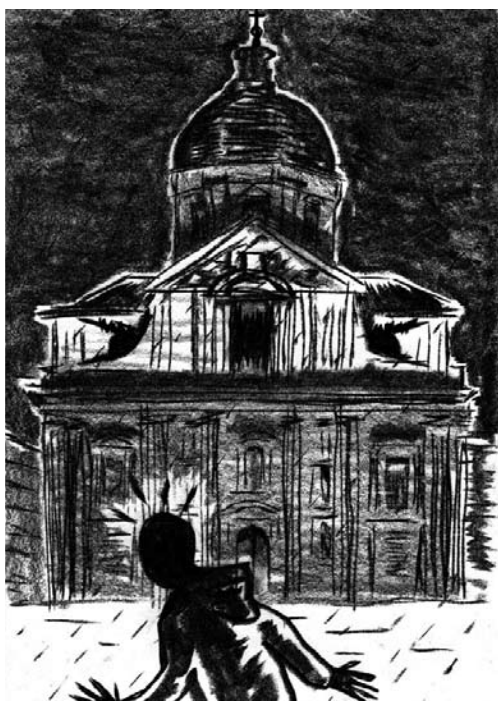
“Ja, zo zit dat. Maar als je de noden van de meest hulpbehoevende mensen niet kan inlossen, waar zijn we dan eigenlijk mee bezig? Wanneer men investeert in infrastructuurwerken, dan zijn die voor toeristen, wanneer men investeert in huisvesting, dan is het voor mensen die hier mogelijk kunnen komen wonen; het gaat zelden over de bestaande netwerken en de bestaande bewoners. Dat is een groot probleem. Het gaat heus niet alleen om de structurele macro-niveaus, ook lokale politici kunnen een verschil maken. Er zijn voldoende voorbeelden van stadsbesturen die de Amerikaanse ontwikkelingsmodellen verwelkomen met een welgemeende fuck you en een pro-poor beleid volgen.”

U doet onderzoek naar het geheugen van de stad. Hoe denk je dat het geheugen van een stad in het discours en in de praktijk wordt geconstrueerd? En op welke manier kan de men de bottom up geschiedenis eer aan doen?

“Deze alternatieve narratieven zijn cruciaal. In het kader van onze strijd tegen het hegemonisch discours rond de stad en de markt moeten we proberen om ‘de alledaagse ritmes van de stad’ te begrijpen. Deze ritmes worden te weinig

gedocumenteerd. Het gaat niet zozeer om het neerschrijven van anekdotes en verhaaltjes die zich op een micro-niveau afspelen. Het gaat erom te luisteren naar de actueel bestaande bewoners van een buurt en niet naar de potentiële nieuwe bewoners. Het gaat om het hier en het nu. Zonder deze alternatieve methodologieën zullen we nooit in staat zijn om deze grassroots processen te begrijpen.”

Pascal Debruyne en Siggie Vertomme

‘Nieuwe Rococo’ in de woelige jaren zestig

‘PEETJESSCHILDERS’ VERSUS ‘LIJNTJESTREKKERS’ IN HET GENT VAN 1967-1969

Naar aanleiding van de tentoonstelling ‘Figuratie-Defiguratie - de menselijke figuur sedert Picasso’, in het museum voor Schone Kunsten te Gent in 1964, stonden in Gent de kunstschilders met getrokken messen tegenover elkaar. Een strijd barstte los tussen de “peetjesschilders” en de “lijntjestrekkers”. Deze lijntjestrekkers scholden de figuratieve peetjesschilders uit voor stielbedervers.

De reactie van de peetjesschilders bleef niet uit.

In oktober 1967, op het moment dat Ché Guevara in Bolivia werd vermoord, werd in Gent de “Nieuwe Rococo” opgericht. Een groep jonge kunstschilders bestaande uit de leider Frank Liefoghe, Balder, Mi Van Landuyt, Desy Deseyn, Loe Copers, Frank Van den Berghe, Arnold Goes, Anne-Marie Wierinck, André Naessens(+) en fotograaf Jacques Verstraeten vormen samen de nieuwe Gentse kunstbeweging ‘Nieuwe Rococo’.

Rococo roots

Frank Liefoghe wordt beschouwd als de leider en bezieler van de Nieuwe Rococo. De leden van de groep wilden echter van geen leider weten. Ieder lid van de groep was evenwaardig en had evenveel te zeggen. De meesten in de groep waren laatstejaars en pasafgestudeerden van St Lukas en de Academie te Gent. Begin 1967 vinden wij Liefoghe nog terug in Amsterdam; de kunststad bij uitstek van die periode. Hij liep er met het idee rond een groep op te richten met internationale allure. Aanvankelijk botst hij op het chauvinisme van de Nederlandse schilders, die nogal neerbuigend keken naar het schildertje uit Vlaanderen. Toch stelde één van hen nl. Kees Okx in juni 1967 tentoon in Trefpunt, waar in het glorieuze jaar 1968 (De Verbeelding aan de macht!) hippiehappenings met jazzmuziek (Roland) en kleurendiaprojecties georganiseerd werden. Iedere echte Strop weet dat een jaar later in datzelfde Trefpunt onder impuls van Walter De Buck de vernieuwde Gentse Feesten het licht zagen.

Terug in Gent nam Frank contact op met Loe, Balder (die toen reeds twee jaar in Parijs en één jaar in Londen had verbleven), Desy en Frank Van den Berghe (Frankenberge). Zij hebben een gezamenlijk atelier in de Brugsepoortstraat 23 in Gent waar Mi en Balder woonden. De band wordt hechter. De groep wordt uitgebreid met Anne-Marie Wierinck (prijs

Deleu Academie Gent 1968) en Arnold Goes en eind augustus 1967 wordt de naam Nieuwe Rococo geboren.

Het langste schilderij ter wereld: een statement

De Nieuwe Rococo ging in oktober 1967 van start met de tentoonstelling van het langste schilderij ter wereld in Het Pand. Het schilderij was 105 meter lang en 1,5 meter hoog (papier, acryl en vernis). Eind januari 1968 hangt het 105 meter lang Panddoek - met evenzoveel meters aangevuld door een Nederlandse groep - voor zes dagen rond het Stedelijk Museum te Amsterdam. In plaats van het schilderij in het museum wordt het “Het museum in het schilderij”. De Gentenaars contesteerden het gebrek aan belangstelling voor hun groepswork vanwege de Gentse Academie en de Gentse kunstwereld. De Amsterdammers kloegen op hun deel dan weer vooral het oorlogsgeweld aan en eisten wereldvrede. Thema's die een paar maanden later wereldwijd onderwerp van discussie zouden worden.

Het signaal kwam aan: de Gentse kunstpausen reageerden. Het langste schilderij ter wereld werd in de Sint Pietersabdij tentoongesteld. Er volgde nog een collectieve in februari 1968 in Trefpunt in Gent. Het werk van Frank Liefoghe was op dat moment reeds gekend in Amsterdam, Parijs en New York. De Nieuwe Rococo is dus internationaal gericht en onderhoudt contacten met Lucio Fontana, Valerio Adami en Enrico Baj. Als Baj in het Museum voor Schone Kunsten te Gent exposeert, klampen de Nieuwe Rococomensen hem aan en laten hem een vest beschilderen. Deze vest werd later met veel fierheid een tijd lang door Balder, één van de groepsleden, gedragen.

Opgeblazen

Versillende exposities vinden plaats in de periode '67-'69. In de periode van de Pand-tentoonstelling schildert de groep op een hoekmuur in Machelen aan de Leie een ode aan Raveel, hun grote Vlaamse

voorbeeld. Eind mei 1968 opent de groep een tentoonstelling in Kaleidoskoop, Nederkouter, Gent. Het project voor een paviljoen van de Nieuwe Rococo door architect Dirk Bontinck wordt er getoond. De maquette stelde een polyesterblaas voor die kon opgepompt worden en even vlug weer ineenzakken; net zoals de opkomst van de Nieuwe Rococo.

InTrefpunt, Mokabon, Cooremetershuis, Galgenhuisje, Shamrock van Roland Van Campenhout en andere kunstgroegen komen de leden van de Nieuwe Rococo dagelijks bijeen. Monica Cattoor, kunsthistorica, was in het prille begin een tijdje de leading lady en muze van de groep. Een ander figuur in de groep is Karel Rossie, filosoof, die te pas en te onpas Nietzsche citeerde en adept was van de Scientology beweging en bewonderaar van Kierkegaard. Sponsors voor de Nieuwe Rococo waren ondermeer dokter Yvergniaux, Dangotte en pralinemaker Daskalides.

Speculaties

Allerlei verhalen rond de naam Nieuwe Rococo deden de ronde: de meesten woonden en/of werkten in het Pand, in het Spaans huis of elders in het Patershol waar veel herenhuizen in Rococostijl terug te vinden zijn. Zoals het nachtcafé Rococo met zijn

bruingerookte Rococo-schouw en plafond en de theatrale bazin blonde Betty, waar Liefoghe regelmatig te gast is. Maar nee, de naam verwijst naar het overvloedige, versierende van de Rococo-stijl. De Nieuwe Rococo interesseerde zich aan de nieuwste plastische uitingen op de internationale kunstmarkt: pop- en op-art, psychedelisme en het werk van de grote namen uit het internationale kunstgebeuren van die tijd, zoals Francis Bacon, Peter Blake, David Hockney, Yves Klein, Roy Lichtenstein, Michelangelo Pistoletto, Robert Rauschenberg, Martial Raysse, James Rosenquist en Andy Warhol. Vandaar de naam Nieuwe Rococo: een nieuwe uitbundige figuratie als reactie op het constructivisme, het geometrisch abstracte of conceptuele van o.a. Yves De Smet, Marcel Maeyer, Willy Plompen, Jan Van Den Abeel e.a.(de zogenaamde Plus-kern). De naam ontstond toen Balder een werk maakte met de titel : ‘New rock art’ en vandaar ‘New Rococo’ of Nieuwe Rococo. Karel Geirlandt sprak van de neo-rococo.

Blijven rocken

Het belang van de groep wordt aangetoond door het feit dat de meesten later nog een merkwaardige rol blijven spelen in de hedendaagse Gentse kunst, zoals ook blijkt uit de tentoonstellingen - op initiatief van Frank Liefoghe - “In Gent getogen” in verschillende Gentse galerijen tijdens Gentse feesten in 2006 en 2007. Jan Hoet herinnert aan de beweging in “De jaren ’60-Kunst in België “ : “...Raveels visie en nieuwe aanpak van de schilderkunst hebben vele jonge kunstenaars aangetrokken en gestimuleerd, onder meer Etienne Elias, Raoul De Keyser, Antoon Declercq, Pjeroo Robjee, de Hasselt-Research groep en de Nieuwe Rococo-beweging, die zich allen meer en meer zochten los te maken van een Germaans-expressionistische oorsprong of van de meer

Latijns-esthetische erfenis. Hun aandacht ging veler uit naar de Amerikaanse en Engelse kunst en zij ondergingen over het algemeen een meer Angelsaksische mentaliteitsinvloed.”

In het boek “Roobjee - een ABC” schrijft Johan Pas over de Nieuwe Rococo: “Het was er deze jonge kunstenaars niet zozeer om te doen te schilderen. Het schilderij was voor hen uitdrukking-middel voor hun ludieke ingevingen, het resultaat van een creatief ontstaans- en werkproces, van gezamenlijk optreden en spontane actiebeleving. Het schilderij kon niet meer in één aanblik beschouwd; wel kon men het lezen zoals een stripverhaal. Door het belang dat deze kunstenaars aan hun ‘optreden ‘ hechtten, relativeerden zij meteen de ‘ absoluutheid ‘ en de ‘ sacraliteit ‘ van de (schilder)kunst.”

De nouveau le Rococo

Met de herdenkingen van mei ’68 is ook de Nieuwe Rococo opnieuw onder de aandacht gekomen. In Gent werd in 2008, veertig jaar na datum,een tentoonstelling met het werk van de verschillende Nieuwe Rococo-kunstenaars opgezet. Werk van de memorabele periode ’67-’69 werd getoond, maar ook meer recenter werk, dat liet zien hoe de drang naar een nieuwe figuratie en een vernieuwende vormen-taal bij dit zevental in hun carrière heeft doorgewerkt. Een volgende tentoonstelling draagt als werktitel: “Tussen Gent en Amsterdam: het langste schilderij ter wereld – de Nieuwe Rococo en haar Amsterdamse connecties, van 1968 tot heden” en moet het belang van de Amsterdamse schilders die destijds aan het langste schilderij ter wereld meewerkten aantonen.

Antoon J. Van den Broecke

MEER WETEN?

CONTACTEER ANTOON VIA MAIL, ANTOON.VANDEN-BROECKE@TELENET.BE OF OP 09/3246102

(DIT ARTIKEL IS GEBASEERD OP GESPREKKEN MET BALDER, DIRK BONTINCK, MONICA CATTOOR, DIANA GADALDI, WOUTER DE BRUYCKER, LEO COPERS, DESY, FRANKENBERGE, NOËL FROYMAN, ARNOLD GOES , GUIDO HAUDENHUYSE ,FRANK LIEFOOGHE, MI, ROLAND PATTEEUW, STAF RENIER, JACQUES VERSTRATEN , E.A., EVENALS OP PERSARTIKELEN EN BOEKEN.)

Ons Vlaanderen

ARM ZUIDEN MEETS ARM NOOR- DEN

Het is een koude winterdag wanneer ik kom aanwaaien in het huis van het Vindcentje, vereniging waar armen het woord nemen op Sint-Amandsberg. In de keuken zijn vrijwilligers druk in de weer met de voorbereidingen: de mensen uit het Zuiden komen!

Met een uur vertraging komen Carla, Jesus, Marcia en Sonia aan. Enkele dagen eerder zijn ze vanuit Honduras en Guatemala (Centraal-Amerika) naar België gevlogen, onderweg nog een dag vast gehouden door de Madrileense luchthavenpolitie. Papieren niet in orde en dus verdacht van illegale migratie naar Europa. Het viertal is echter deel van die mensen die in hun thuisland een lokale strijd leveren om de levenscondities van de Hondurezen en Guatemalteken te verbeteren. Marcia, zelf blind, is voorzitter van een organisatie van mensen met een handicap. Jesus is actief bij de boerenvakbond in Honduras, Sonia werkt voor Unicef en de Hondurese

overheid om de rechten van kinderen en jongeren te verbeteren. Carla coördineert een vrijwilligersorganisatie die met armen werkt in Guatemala.

‘LEKKER KONTJE!’

Met Sonia's eerste Nederlandse woordjes is het ijs gebroken: 'lekker kontje' floept er uit haar mond. De vrijwilligers van het Vindcentje kunnen het lachen nauwelijks bedaren. Algauw echter worden moeilijker onderwerpen aangeboord. De vrijwilligers van 't Vindcentje hebben de komst van het viertal uit het Zuiden lang voorbereid. Ze willen leren wat de overeenkomsten en verschillen zijn tussen het leven in armoede hier en daar. Ze willen vooral ook laten horen aan de mensen uit het Zuiden dat ook in het rijke Noorden er mensen in armoede leven. Het duurt niet lang of de eerste vragen komen. "In België, zo leest een vrijwilliger voor, beschouwt de overheid iemand als arm wanneer die slechts de helft van het loon heeft van de gemiddelde Belg.... Voor België betekent dit dat 17% van de bevolking onder de armoedegrens leeft." "In Honduras", zo legt Sonia uit, "leeft 70% van de bevolking in armoede en 40% daarvan in extreme armoede. Arm zijn betekent moeten leven van minder dan 2 dollar per dag, extreme armoede is leven met minder dan 1 dollar per dag." Iedereen rond de tafel schrikt van de hoge cijfers en verwonderde blikken worden uitgewisseld. Carla vult aan: "In Guatemala leeft 85% van de bevolking in armoede en is 15% goed af, armoede is voor ons ook analfabetisme, het levenspeil, de gezondheid, geen eigendom, werk of eten hebben. Iemand die één maal per week vlees eet, die is als het ware miljonair. Wie arm is staat op een dieet van bonen, maïs-koek en tomaat. We produceren heel veel groenten en fruit, maar alles wordt uitgevoerd naar het buitenland. "Waarom mogen jullie er zelf niets van eten?" klinkt het verbaasd. "Het is bestemd voor export naar Amerika en Europa". Sonia maakt het plaatje rond wanneer ze wijst op het gebrek aan belastingscontrole en de hoge corruptie van de overheden waardoor er geen geld is voor investeringen in publieke voorzieningen

"Er was een man die naar de dokter ging en een voorschrift kreeg. Hij keek er naar en zei: wat moet ik hier mee doen? Zal ik het in een glas water steken tot het opgelost is en dan leegdrinken?"

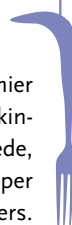
zoals wegen, gezondheidszorg en onderwijs.

ARMEN HIER, MIDDENKLASSE DAAR?

"Is het voor hen dan begrijpbaar dat hier iemand met 1800 euro in de maand en vier kinderen beschouwd wordt als iemand in armoede, wanneer zij met één familie van één dollar per dag moet leven?" vraagt één van de vrijwilligers. "Tja", zegt Sonia, "wat jullie armoede noemen is voor ons eigenlijk de middenklasse". Er wordt verder doorgevraagd in een poging om te kunnen vergelijken. Het gemiddelde arbeidersloon in Honduras ligt rond de 150 dollar per dag, voor wie in de stad leeft. Wie op het platteland boert, moet het met minder doen. En wat moet er dan allemaal van die 150 dollar betaald worden? De vrijwilligers zijn vooral geïnteresseerd in de huurprijzen in het Zuiden, omdat in het Noorden voor een arme soms tweederden van het inkomen besteed wordt aan huur. Tot ieders verwondering blijkt het net zo te zijn in het Zuiden. Ongeveer de helft van het loon wordt daar uitgegeven aan huur en energiekosten. Veel alleenstaande moeders met kinderen leven in armoede en de vrijwilligers geven aan dat ook in België armoede vaak vrouwelijk is.

OPLOSSEN IN WATER

Armoede heeft veel gezichten, zo klinkt het en het gaat dus ook om bepaalde dingen die je je kind niet kan aanbieden. "In Honduras", zo vertelt Sonia "hebben we wel voorzieningen. Bijvoorbeeld gratis gezondheidszorg en gratis onderwijs, maar in de hospitalen zijn vaak geen dokters of verplegers en in de scholen geen leraars". Carla lanceert een anekdote: "Er was een man die naar de dokter ging en een voorschrift kreeg. Hij keek er naar en zei: wat moet ik hier mee doen? Zal ik het in een glas water steken tot het opgelost is en dan leegdrinken?" Wat ben je met een voorschrift als er geen geld is voor de medicatie? Groot animo rond de tafel: veel van de vrijwilligers hebben zelf ook al met heel wat gezondheidsproblemen te kampen gehad. Het uitstellen van doktersbezoeken omdat ze

de kosten niet kunnen dragen, is ook voor hen een dagdagelijkse realiteit. De vraag wat te doen bij zware en dure operaties blijft dan ook niet uit. Het viertal uit het Zuiden haalt de schouders op. Wie geopereerd moet worden en bij een publiek ziekenhuis aanklopt beland op een lange wachtlijst. Wie het zich kan permitteren gaat daarom naar de privé, maar eigenlijk is dat onbetaalbaar.

OVER MENSEN- RECHTEN GEEN WOORD

Of er dan niet veel zelfmoorden zijn? “Ja”, klinkt het vanuit de hoek van de Hondurezen, “maar dat heeft dan weer met de politieke situatie te maken”. Vragende blikken. Er wordt uitgelegd dat na de staatsgreep door het leger in juni van vorig jaar nog slechts heel weinig overheidsgeld naar de organisaties vloeit. Alles zit geblokkeerd. Of er dan geen verkiezingen zijn om de corrupte leiders in die landen af te straffen? Ook hier weinig vooruitzichten. Het viertal legt uit dat enkel de rijken deelnemen aan de verkiezingen en er eigenlijk geen partijen zijn die opkomen voor de rechten van de armen. In Guatemala is de oprichting van een volkspartij wel in de maak. En wat met de mensenrechten? “De regering houdt de mensen dom over hun mensenrechten. Jesus werkt voor een vakbond en door zijn werk en dat van anderen hebben al veel mensen de ogen geopend maar daardoor heeft José ook al veel in de gevangenis gezeten. Het woord van het volk bestaat niet”, legt Sonia uit. Zijn er dan niet veel mensen die migreren naar het bui-

tenland? Het viertal knikt en herinnert lachend aan hun tijdelijke gevangenschap op de luchthaven van Madrid. Ze hebben meer angst om in Madrid vast gehouden te worden dan naar hun land terug te keren, zo leggen ze uit. Het is tijd voor een koffie pauze en de vrijwilligers van de groep stoten elkaar aan, “amai, dat is toch nog wat anders”. Iedereen is duidelijk onder de indruk.

in hun landen meest vatbaar zijn voor eenzaamheid. Zij zijn meer op zichzelf aangewezen dan de armen. Het ontbreekt ook de kinderen van rijke families aan affectie en warmte. In België, zo leggen de vrijwilligers uit, is de eenzaamheid heel groot en weegt die heel zwaar, zowel bij arm als rijk. Carla vertelt dat ze elke dag enkele uren onderweg is om met de bus op het werk te raken. Iedere ochtend komen vijf of zes mensen

hun verhaal aan haar doen. Het zijn wildvreemden maar ze hebben nood aan iemand die luistert. De vrijwilligers reageren onmiddellijk: hier is dat niet zo. Mensen praten niet met je aan de bushalte. Als je dat wel zou doen zou er wellicht raar opgekeken worden. Sonia wijst er bemoedigend op dat ze, ondanks dat mensen hier geen contact hebben op de bus en er op de bus geen muziek speelt,

ze wel het gevoel hebben dat ze overal heel goed en hartelijk ontvangen worden.”

Marlies Casier

(DE NAMEN VAN DE DEELNEMERS AAN DE ONTMOETING WERDEN ONHERKENBAAR GEMAAKT OM DE PRIVACY TE RESPECTEREN. MET DANK AAN HUN GASTVRIJHEID EN OPENHARTIGHEID OM ME HIERAAN TE LATEN DEELNEMEN.)

© ANN VANHOOF

RIJK AAN EENZAAMHEID

Mensen in armoede leven vaak in een sociaal isolement omdat het contact met de familie en de omgeving moeilijker wordt. Dat blijkt een groot verschil met de situatie van de armen in het Zuiden. Sonia zegt: “Dat is het enige mooie aan armoede, de kameraadschap en de solidariteit onder mensen. Iedereen staat elkaar bij. Maar dat heeft ook te maken met het feit dat de armen allemaal samen leven en met zo velen zijn. Rijk en arm leven niet naast elkaar, zoals hier, maar in armenbuurten.” Het is de overtuiging van het viertal dat het net de rijken zijn die

Waar gebeurd

Waar waren de Gentenaars in 1302?

Gent beroemt zich graag op zijn rebelse verleden, maar in 1302 stuurde de stad haar kat naar de Groeningekouter in Kortrijk, in de vorm van ene Jan Borluut (naast allroundheld, ook een nogal vulgaire sluipmoordenaar). De Gentenaars hadden zich aan de vooravond van de slag namelijk laten afkopen door Filips de Schone, de snode Franse koning van dienst.

Op 11 juli herdenkt Vlaanderen elk jaar de Guldensporenslag. Dat gebeurt vrij massaal, tenminste als er gratis drank en muziek bij komt kijken. Anders blijft de Vlaming liever thuis en herdenkt justement niks. Geheel terecht overigens; dat die hele Guldensporenslag volstrekt niets - maar dan ook NIETS - te maken had met enige vorm van Vlaamse bewustwording toonden historici ondertussen meer dan overtuigend aan. Zelfs tussen de Vlaamse steden leefde er niet veel solidariteit. En geen enkel geval bewijst dat zo overtuigend als dat van Gent.

Snelle Flup en Seniele Gwij

Heel het Guldensporengebeuren kadert binnen het feodale conflict tussen Filips De Schone en Gwij van Dampierre. Filips was koning van Frankrijk en is vooral bekend voor het in brand steken van de Tempeliers, zodat hij hun geld kon inpikken, en voor het vervolgen van iedereen die hem verder niet aanstond. Voor de rest was Flup een hele toffe ket.

Ook Gwij van Dampierre was heel beminnelijk, zolang je niets gemeen zei over zijn moeder, Margaretha. Die trouwde eerst met ene Burchard van Avesnes, tot bleek dat Burchard een priester was. Margaretha koos daarna voor Gwij's vader, een verarmd edelman die niet te kiezen had en dus trouwde met de ex van een pastoor. Na een tijdje begonnen de zonen uit de twee huwelijken tegen elkaar te vechten, waarna de Dampierres Vlaanderen kregen en de Avesnes Henegouwen.

Op zich was Vlaanderen (groveweg het huidige West- en Oost-Vlaanderen, plus nog een stuk Frans-Vlaanderen) een wat vergiftigd geschenk. Een hele reeks mensen verwachtten vanalles van de arme, oude en krakkemikkige graaf (tegen 1302 was hij 76)

"dat die hele Guldensporenslag volstrekt niets - maar dan ook NIETS - te maken had met enige vorm van Vlaamse bewustwording toonden historici ondertussen meer dan overtuigend aan"

en allemaal vonden ze dat hij niet goed bezig was: de Franse koning (zijn baas), de Engelse koning (zijn wolleverancier), de adel, de handelaars, de gilden, ... En boven dat alles zweefde de paus, die iedereen die iets deed dat niet strookte met de verlangens van God (of de economische belangen van de kerk) in de ban sloeg en naar de hel stuurde. De hel was toen nog niet zo vol als nu, maar toch lag dat gevoelig.

De ene Jan is de andere niet

Bij de steden was Gent een bijzonder zorgenkind van de graaf. In die stad begon in 1282 een vete die bepalend zou zijn voor de afwezigheid van de Gentenaars op de Groeningekouter. Ene Arnulf Papenzoon verbrak toen zijn verloving met Elizabeth Borluut om zich te verloven met Annekin de Brune. De de Brunen behoorden tot de concurrerende clan van Sint-Baafs en de familie Borluut toonde zich volstrekt not amused. Hun wraak bleef nochtans subtiel: ze sloegen Arnulf dood. Elizabeth verdween in het klooster, Annekin zocht zich een nieuwe vrijer.

De moord bleef onbestraft, maar in 1287 gaf Jan Borluut (broer van Elizabeth) Jan de Brune (broer van Annekin) een daverende lap op zijn tronie, in het midden van de Graslei nog wel. Volgens ene Jan had andere Jan gelachen met het feit dat ene Jan zijn zuster in het klooster had weggestopt. Het feit dat kort daarvoor Jan de Brunen nonkel -Mathias van Sint-Baafs- bij de 'XXIX' (de plaatselijke tirannenclub) opgenomen was in plaats van Jan Borluut, zal er ook wel voor iets tussen gezeten hebben.

De rechtbank veroordeelde Jan Borluut voor deze klap tot de nogal barokke straf van 100

pond en 10 jaar verbanning, wat origineel was, want die strafmaat was nergens voorzien. Borluut besloot wraak te nemen en stuurde een expeditie naar het Sint-Baafsdorp. Die sloeg per abuis Giselbrecht ser Machelszoon, de lokale baljuw, dood. Gelukkig was ook Giselbrecht een neef van Mathias van Sint-Baafs, dus dat was nog wel oké.

Naderhand sloegen Borluuts kompanen nog ene Jan Heimerixzoon dood, maar dat telde niet echt, want dat was maar een knecht. De daders kregen hiervoor een boete van 60 pond, een veel lichtere slag dan

voor Borluuts kaakslag aan Jan de Brune. Volgens historicus Wim Blockmans toont dit aan ‘hoe genuanceerd schepenen dachten over de eer en waarde van mensen’. Het is maar wat je genuanceerd noemt, natuurlijk.

Borluut vertrok uiteindelijk in ballingschap. Hij liet wel nog wat familieleden en knechten van de familie Sint-Baafs door sluipmoordenaars afslachten, maar niemand die er echt toe deed. Triest hoogtepunt was wel de arme knecht Jan van Avertuun wiens handen en voeten werden afgehakt, maar die het er levend van afbracht.

In 1295 vermoordden die van de clan van Sint-Baafs op hun beurt Pieter De Visschere, rechter- en moorde-naarshand van Jan Borluut. Hierna raakte de Gentse vete volledig verstrikt in de strijd tussen koning en graaf en werd het nog veel meer een potje dan het al was.

Eind goed al goed?

In 1297 kwam het tot een kortsluiting tussen graaf en koning. Koning Flup veroverde een groot deel van het graafschap. Gwij verschanste zich in Gent. De koningsgezinden -waaronder de clan van Sint-Baafs - vluchtten de stad uit. De graaf zocht de steun van het gemeen (het plebs, zo u wilt), niet omdat hij hen graag zag (eerder integendeel), maar omdat ze nu eenmaal dezelfde vijanden hadden.

In het Gravensteen kreeg Gwij het gezelschap van de Engelse koning Edward I, maar diens soldaten raakten slaags met de plaatselijke bevolking, met tientallen doden aan beide kanten tot gevolg. De veldslag met de Gentenaars putte de Engelsen zo uit, dat Edward snel vrede sloot met Filips en zijn schup afkuiste.

De Dampierres stonden er alleen voor en gaven zich dan maar over aan de Franse koning. Gwij en zijn zoon Robrecht (onder-tussen graaf) verdwenen in 1300 in een - weliswaar luxueuze - Franse kerker.

Eind goed al goed zou je denken, maar

Filips kreeg de situatie niet onder controle. Begin 1302 leek een nieuwe oorlog onvermijdelijk.

In Gent brak drie maanden voor de Guldensporen-slag een spontane staking uit toen het stadsbestuur de belasting op bier die Filips net had afgeschaft opnieuw invoerde. De staking veranderde in een revolte en het volk bezette het Gravensteen.

Filips kocht de Gentse opstandelingen af met verregaande toegevingen aan hun eisen. De Brugse volksmenner Pieter De Coninck kwam hoogstpersoonlijk naar Gent om te vragen alsnog mee te vechten in de oorlog tegen de Franse koning. De Gentenaars hadden evenwel al alles wat hun hartje begeerde en besloten zich niet in onbezonnen avonturen te storten. Ze verlieten zelfs gewapend en in slagorde de stad om De Coninck te verjagen.

Uiteindelijk vochten zo’n 600 Gentenaars mee in de Guldensporenslag, wat gezien de omvang van de stad uiterst miniem is. En wie was de bekendste en –ruchtste Gentenaar op het slagveld? Toch niet opperschobbejak Jan Borluut, zekerst? Veel heldhaf-tige krijgsdaden stelde hij misschien niet, maar hij stond er toch maar.

De Guldensporenslag draaide onverwacht uit op een nogal verpletterende overwinning van de graafge-zinden en de Gentenaars draaiden - uiteraard - mee. De graafgezinden - Jan Borluut op kop - namen de macht in Gent weer in handen.

De veldslag was misschien gewonnen, de oorlog niet. De definitieve slag vond plaats bij de Pevelenberg in augustus 1304 en werd gewonnen door de andere

"In het midden van de negentiende eeuw herontdekte België, nogal wanhopig op zoek naar een funderingsmythe, de Guldensporen-slag."

kant. Deze keer vochten de Gente-naars wel mee, al verlieten ze in het midden van de slag het slagveld, schijn-baar omdat het te warm was (het lijkt een grap, maar het is er geen).

Na de Pevelenberg sloten koning en graaf de vrede van Athis-sur-Orge.

Sommige historici zeggen dat de graaf (u weet wel Robrecht ‘Leeuw van Vlaanderen’, die in 1302 eigen-lijk in de bak zat) onbekwaam was, anderen zeggen dat hij van slechte wil was. Hoe dan ook, de Vlaamse steden werden door de vrede meer dan grondig genaaid, wat weer tot andere oorlogen en toestanden allerhande zou leiden.

Na de vrede mochten alle relschoppers weer naar huis en begon het conflict in Gent opnieuw. Na een aantal mislukte pogingen slaagde de zoon van de doodgeslagen baljuw erin Jan Borluut, naar verluidt zo zat dat hij niet meer op zijn benen kon staan, op

zijn beurt dood te slaan.

Ondertussen liep al tien jaar een rechtszaak over de vraag wie nu eigenlijk wie had vermoord en of dat al dan niet een goed idee was geweest. Na nog wat heen- en weergeroep sprak de rechtbank zijn oordeel uit: half Gent moest op strafbedevaart naar Cyprus en Compostella, waar de vijandige partijen hun vete vrolijk verder konden zetten in de zon.

Slag in het water

In het midden van de negentiende eeuw herontdekte België, nogal wanhopig op zoek naar een funderings-mythe, de Guldensporenslag. Hendrik Conscience probeerde het eerst met een boek over de opstand tegen de Spanjaarden, maar dat vond de kerk maar niets: die opstandelingen waren protestanten. Met ‘De Leeuw van Vlaanderen’ was het wel prijs, Vlaan-deren - en bij uitbreiding België - had zijn mythe. Van heel Consciences verhaal klopte eigenlijk alleen de datum, maar dat was uiteraard geen bezwaar.

Om toch een beetje mee te zijn met de tijdsgeest bombardeerde Gent Jan Borluut tot volksheld. Hij kreeg een eigen straat (die bij de fusie van 1977 veranderde in de Belfortstraat) en nog vanalles anders dat de schijn hoog moest houden dat ook de Gentenaars helden waren. Borluut was misschien een stukske krapuul van de ergste soort, hij wàs tenminste op die verrekte Groeningekouter. Want waar waren al de andere Gentenaars op 11 juli 1302? Inderdaad: thuis.

Wouter Brauns

JAN BORLUUT OP DE KOUTER TIJDENS EEN STOET VAN DE ANTISOCIALISTISCHE BOND IN 1894
(COLLECTIE HUIS VAN ALIJN)

Cursussen
Trainingen
Lezingen
Ontmoetings-
groepen
Debatten
Wandelingen

Vraag ons gratis
tijdschrift Goedgevonden

Surf naar
www.vormingplusgent-eeklo.be

Reigerstraat 8 - 9000 Gent
09 224 22 65

Vormingplus
vrij, wijs en geestig

Gent
Eeklo

ALLE MOGELIJKE
2^E HANDSPULLEN TEGEN DE
GOEDKOOPSTE PRIJS

KRINGLOOPWINKEL
Brugse Poort

Haspelstraat 49, 9000 Gent, 09 227 25 64
kringloopwinkel@brugsepoort.be
www.brugsepoort.be

open: dinsdag t.e.m. zaterdag van 9u30 tot 16u30

V.U. Luc Criel, Hordaplein 19, 9820 Merelbeke

Wij pakken kansarmoede aan samen met de Sociale Dienst Brugse Poort.
Wij geven tweedehands goederen een nieuw leven.

oikos

DENKTANK VOOR SOCIAAL-ECOLOGISCHE VERANDERING

Als tijdschrift publiceert en verwelkomt Oikos vlot leesbare bijdragen over sociaal-ecologische ethiek, analyse, strategie en alternatieven.

Via lezingen, studiedagen en gespreksavonden brengt Oikos mensen in dialoog samen, voor een grondige reflectie over politiek, ecologie en cultuur.

Meer weten over de publieksactiviteiten of een proefnummer bestellen? Surf naar de webstek of mail naar info@oikos.be

» WWW.OIKOS.BE

TIJDSCHRIFT TE VERKRIJGEN
IN DE BETERE BOEKHANDEL.